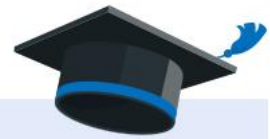

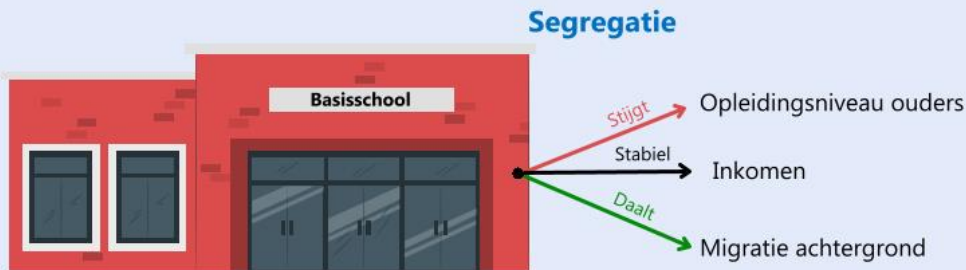
Segregatiemonitor basis- en voortgezet onderwijs gemeente Groningen 2024

OIS Groningen
Oktober 2024

Segregatie primair onderwijs en voortgezet onderwijs

Segregatie op basisscholen in gemeente Groningen van 2012 t/m 2022

In de gemeente Groningen zien we vooral verschillen op basis van het opleidingsniveau van de ouders. Dit zien we in zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs. Verschillen op basis van huishoudinkomen blijft stabiel in Groningen.

Segregatie op voortgezet onderwijs in gemeente Groningen van 2012 t/m 2022

De verschillen op basis van de migratieachtergrond van de leerlingen zijn relatief laag in Groningen en nemen af. Dit betekent dat leerlingen met verschillende achtergronden steeds meer samen op school zitten. Dit geldt voor zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs.

Segregatie in het openbaar en bijzonder basis onderwijs in gemeente Groningen van 2012 t/m 2022

Openbaar onderwijs

Gaat niet uit van een godsdienst of levensovertuiging

Segregatie daalt

Inkomen en migratie achtergrond

Op bijzondere basisscholen neemt segregatie naar opleidingsniveau van de ouders toe, terwijl de segregatie naar inkomen en migratieachtergrond op openbare basisscholen afneemt. Dit betekent dat er op bijzondere basisscholen meer kinderen bij elkaar school zitten van ouders met dezelfde opleidingsniveau en openbare basisscholen meer gemengd zijn geworden qua huishoudinkomen en kinderen met verschillende migratieachtergronden.

Bijzonder onderwijs

Les vanuit een godsdienst of levensovertuiging

Segregatie stijgt

Opleidingsniveau ouders

Basisonderwijs

Leerlingen van hoogopgeleide ouders en met een hoog inkomen reizen het verst. Vooral naar een basisschool met bijzonder onderwijs.

Voortgezet onderwijs

Leerlingen met een midden inkomen en met een Nederlandse achtergrond reizen het verst.

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
Hoofdstuk 1 Introductie.....	7
1.1 Inleiding.....	7
1.2 Doel van het onderzoek.....	7
Hoofdstuk 2 Achtergrond	8
2.1 Segregatie.....	8
2.2 Woonsegregatie.....	8
2.3 Onderwijssegregatie.....	8
2.4 Monitors onderwijssegregatie.....	10
2.5 Samenvatting van segregatie	10
2.6 Huidig onderzoek.....	10
2.7 Leeswijzer.....	11
Hoofdstuk 3 Gemeente- en leerlingenpopulatie	12
3.1 Basis- en voortgezet onderwijsscholen.....	12
3.2 Gemeentelijke populatie.....	13
3.3 Leerlingenpopulatie.....	14
3.4 Samenvatting van de gemeente- en leerlingenpopulatie.....	17
Hoofdstuk 4 Dissimilariteit naar opleidingsniveau van de ouders.....	18
4.1 Basisonderwijs.....	18
4.2 Voortgezet onderwijs.....	19
4.3 Samenvatting van dissimilariteit naar opleidingsniveau van ouders	20
Hoofdstuk 5 Dissimilariteit naar huishoudinkomen	21
5.1 Basisonderwijs.....	21
5.2 Voortgezet onderwijs.....	22
5.3 Samenvatting van dissimilariteit naar huishoudinkomen.....	23
Hoofdstuk 6 Dissimilariteit naar migratieachtergrond	24
6.1 Basisonderwijs.....	24
6.2 Voortgezet onderwijs.....	25
6.3 Samenvatting van dissimilariteit naar migratieachtergrond	26
Hoofdstuk 7 Reisafstand naar school	27
7.1 Basisonderwijs.....	27
7.2 Voortgezet onderwijs.....	32
7.3 Samenvatting van de reisafstand naar school	35

Hoofdstuk 8 Conclusie	36
Literatuurlijst.....	39
Bijlage 1 Methoden.....	40
Colofon	44

Samenvatting

Segregatie betekent dat groepen mensen gescheiden van elkaar leven. Ze hebben weinig contact met andere groepen, maar veel met hun eigen groep. In Nederland komt segregatie vooral voor in wonen en onderwijs. Onderwijssegregatie is de laatste jaren een belangrijk onderwerp geworden op de landelijke politieke agenda. Ook in de gemeente Groningen is onderwijssegregatie een belangrijk onderwerp. De gemeente Groningen heeft aan Onderzoek, Informatie en Statistiek Groningen (OIS) gevraagd de segregatie in het Groningse onderwijs in kaart te brengen.

Algemene ontwikkelingen

Steeds meer ouders van leerlingen zijn hoger¹ opgeleid. Dit aantal stijgt sneller dan het aandeel hoogopgeleide inwoners in de gemeente Groningen. Daarnaast hebben ouders van basisschoolleerlingen steeds een hoger² inkomen, al is deze trend minder sterk dan bij het opleidingsniveau. Er zijn steeds meer leerlingen met een niet-Europese achtergrond en minder met een Nederlandse achtergrond. Het aantal leerlingen met een Europese achtergrond blijft stabiel.

Segregatie en dissimilariteit

Om de segregatie in de gemeente Groningen te meten is er een dissimilariteitsscore berekend. Een dissimilariteitsscore meet hoe gelijkmatig de verdeling van leerlingen is over de scholen. Een hogere score betekent dat scholen minder gemengd zijn. Er is een dissimilariteitsscore berekend op basis van het opleidingsniveau van de ouders, het inkomen en migratieachtergrond. Dit is apart gedaan voor basisscholen en voortgezet onderwijs. Daarnaast is er gekeken of de dissimilariteitsscore verschilt voor openbare en bijzondere basisscholen. Tot slot is er gekeken naar de reisafstand van huis naar school.

Segregatie naar opleidingsniveau ouders

In het basisonderwijs stijgt de dissimilariteitsscore op basis van het opleidingsniveau van de ouders. Dit betekent dat kinderen van ouders met verschillende opleidingsniveaus minder vaak samen op school zitten. Deze trend is vergelijkbaar met het landelijke beeld, vooral in stedelijke gebieden. In het voortgezet onderwijs blijft de situatie stabiel.

Segregatie naar inkomen

Zowel in het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs verandert de gemiddelde dissimilariteitsscore per jaar, maar blijft het over het algemeen hoog en stabiel. Dit betekent dat er weinig verandering is te zien op de scholen wat betreft gemengde inkomens. Dit lijkt op het landelijke beeld, waar de segregatie naar inkomen ook stabiel blijft.

Segregatie naar migratieachtergrond

In zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs daalt de dissimilariteitsscore op basis van

¹ Voor dit onderzoek zijn de termen laag opgeleid, middelbaar opgeleid en hoog opgeleid gebruikt. Deze termen zijn op dit moment onderwerp van discussie in de samenleving en politiek, omdat ze onbedoeld een rangorde lijken te suggereren. Toch is er nog geen overeenstemming over nieuwe termen. Daarom is besloten om de huidige termen te blijven gebruiken. Meer informatie over het opleidingsniveau is te vinden in bijlage 1.

² Het besteedbaar inkomen is het bruto-inkomen minus verschillende premies, belastingen en inkomensoverdrachten. Wat er overblijft na deze aftrekkingen, is het inkomen dat vrij besteed kan worden in het huishouden. Dit heet het besteedbaar inkomen. Dit inkomen wordt aangepast voor verschillen in de grootte en samenstelling van het huishouden. Zo worden alle inkomens herleid tot het inkomen van een eenpersoonshuishouden. Op deze manier kunnen we de welvaartsniveaus van huishoudens goed vergelijken. Dit noemen we het gestandaardiseerd huishoudinkomen. De inkomensgrenzen veranderen elk jaar. Daarom hebben we gekozen voor de termen lage, midden en hoge inkomens. Meer informatie over het huishoudinkomen is te vinden in bijlage 1.

migratieachtergrond, wat betekent dat leerlingen met verschillende achtergronden meer gemengd zijn op scholen. Landelijk daalt de dissimilariteit naar migratieachtergrond ook licht, vooral in grote steden.

Segregatie op openbare en bijzondere basisscholen

In Nederland hebben we openbare en bijzondere basisscholen³. Bijzondere basisscholen geven les op basis van een geloof, levensovertuiging of een onderwijsconcept. Openbare basisscholen zijn voor iedereen toegankelijk, ongeacht geloof, levensovertuiging of achtergrond. Op bijzondere basisscholen neemt de dissimilariteit naar opleidingsniveau van de ouders toe, terwijl de dissimilariteit naar inkomen en migratieachtergrond op openbare basisscholen afneemt. Dit betekent dat er op bijzondere basisscholen meer kinderen bij elkaar school zitten van ouders met dezelfde opleidingsniveau en openbare basisscholen meer gemengd zijn geworden qua inkomen en kinderen met verschillende migratieachtergronden.

Afstand naar school

In het basisonderwijs reizen kinderen van hoogopgeleide ouders, met een hoog inkomen en met een Europese achtergrond het verst. Dit verschil is stabiel gebleven sinds 2018. Kinderen reizen verder voor bijzondere basisscholen dan voor openbare scholen. In het voortgezet onderwijs reizen leerlingen met een middelbaar inkomen en Nederlandse achtergrond het verst. Kinderen van ouders met een hoog en gemiddeld opleidingsniveau reizen ongeveer even ver naar hun middelbare school.

Conclusie

In de gemeente Groningen zien we vooral verschillen op basis van het opleidingsniveau van de ouders. Dit zien we in zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs. Verschillen op basis van inkomen blijft hoog maar redelijk stabiel in Groningen. De afstand die kinderen naar school reizen, toont ook verschillen. Kinderen van hoogopgeleide ouders en met hogere inkomens reizen verder, vooral naar bijzondere basisscholen. Dit kan betekenen dat hoogopgeleide ouders bewuster een school kiezen. De verschillen op basis van de migratieachtergrond van de leerlingen nemen af. Dit betekent dat leerlingen met verschillende achtergronden steeds meer samen op school zitten. Dit geldt voor zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs.

³ De manier waarop de basisscholen zijn ingedeeld naar denominatie volgt de methode van het CBS. Zie bijlage 1 voor meer informatie over de openbare en bijzondere basisscholen in de gemeente Groningen.

Hoofdstuk 1 Introductie

1.1 Inleiding

Onderwijssegregatie is de laatste jaren een belangrijk onderwerp geworden op zowel de landelijke als de gemeentelijke politieke agenda. Een concrete aanleiding daarvoor is de constatering van de Inspectie van het Onderwijs dat er hoge segregatie in Nederland bestaat, met name in de grote steden en dat deze segregatie over de jaren vrij stabiel is gebleven (Inspectie van het Onderwijs, 2020).

Ook in de gemeente Groningen is onderwijssegregatie een belangrijk onderwerp op de politieke agenda. In 2018 bleek uit een rapport van de Inspectie van het Onderwijs (2018) dat segregatie in het basisonderwijs de afgelopen jaren in Groningen, in vergelijking met andere steden, het sterkst is toegenomen. Kinderen van laag- en hoogopgeleide ouders gaan in toenemende mate naar verschillende scholen. Daarnaast gaan veel kinderen buiten hun eigen wijk naar school. De gemeente Groningen vindt het belangrijk om onderwijssegregatie zoveel mogelijk tegen te gaan. Mede daarom is in 2020 ook het "Maatschappelijk Akkoord, sociale inclusie in het onderwijs" met de onderwijspartners afgesloten.

1.2 Doel van het onderzoek

In het kader van deze ontwikkelingen heeft de gemeente Groningen aan Onderzoek, Informatie en Statistiek Groningen (OIS) gevraagd de segregatie in het onderwijs in de gemeente Groningen in kaart te brengen. Van 2022 tot en met 2032 brengt OIS Groningen tweejaarlijks de stand van zaken rondom segregatie in het Groningse basisonderwijs en voortgezet onderwijs in kaart. Het huidige monitorrapport doet verslag van de stand van zaken in schooljaar 2022-2023 en er wordt waar mogelijk een tweejaarlijkse vergelijking gemaakt vanaf schooljaar 2012-2013.

Hoofdstuk 2 Achtergrond

2.1 Segregatie

Segregatie houdt in dat verschillende groepen zich van elkaar afscheiden. In een gesegregeerde samenleving hebben mensen uit verschillende groepen niet tot nauwelijks contact met elkaar en hebben mensen uit dezelfde groep onderling wel veel contact met elkaar. Voor veel dimensies zoals inkomen, opleidingsniveau of gezondheid geldt dat er zonder ongelijkheid in de samenleving ook geen sprake kan zijn van segregatie. Voor een aantal dimensies geldt dat er op landelijk niveau niet echt sprake is van ongelijkheid op de dimensie zelf, zoals in het geval van etniciteit of leeftijd, maar dat er wel sprake kan zijn van segregatie (Ponds et al., 2018). In de literatuur is er veel aandacht voor etnische segregatie (Bolt, 2002) in combinatie met segregatie langs sociaaleconomische dimensies, zoals inkomen en opleidingsniveau (Musterd, 2005). In Nederland manifesteert segregatie zich op verschillende wijzen, maar vooral woonsegregatie en onderwijssegregatie zijn zichtbaar (Boterman, 2018; Inspectie van het Onderwijs, 2018).

2.2 Woonsegregatie

Woonsegregatie treedt op wanneer verschillende sociale of etnische groepen overwegend in bepaalde wijken of steden wonen. Dit kan leiden tot wijken met voornamelijk hoge inkomens en wijken waar vooral mensen met een lager inkomen wonen (Bovens et al., 2014). Deze scheiding wordt versterkt door verschillen in huizenprijzen, beschikbaarheid van huur- versus koopwoningen en zelfs door het beleid van gemeenten en woningcorporaties (Uitermark et al., 2003). Woonsegregatie valt vaak samen met sociale verschillen op diverse terreinen, zoals gezondheid en welvaart. Zo vertonen de waarde van een woning en de gemeten en ervaren welvaart een sterk verband: in delen van een stad met relatief veel goedkopere woningvoorraad is er een samenhang met sociale problematiek. In delen van de stad met relatief duurdere woningvoorraad is er vaak minder sociale problematiek waarneembaar (Lelo et al., 2019). Woonsegregatie valt echter niet noodzakelijkerwijs samen met sociale segregatie; inwoners van een bepaalde wijk kunnen immers omgaan met personen uit andere wijken. Ook kan de schoolkeuze ervoor zorgen dat woonsegregatie niet uitmondt in sociale segregatie, bijvoorbeeld als de schoolsamenstelling divers is.

2.3 Onderwijssegregatie

Onderwijssegregatie is 'de ongelijke verdeling over scholen van leerlingen met verschillende etnische, sociale of andere individuele kenmerken' (Inspectie van het Onderwijs, 2018). Het risico van onderwijssegregatie is dat verschillende groepen kinderen elkaar minder tegenkomen. Leerlingen leren zo minder goed met verschillen omgaan wat een negatieve invloed kan hebben op de socialiserende en persoonsvormende invloed van het onderwijs (Sociaal-Economische Raad, 2021). Daarnaast ontstaat op scholen met veel leerlingen uit lagere sociaaleconomische klassen regelmatig een opeenstapeling van problemen bij de leerlingen op het gebied van leren, armoede, gezondheid en sociaal kapitaal (Cooper & Stewart, 2021; Masarik & Conger, 2017; Muilwijk-Vriend et al., 2019). Deze kinderen krijgen hierdoor minder kansen om zichzelf te ontwikkelen. Onderwijssegregatie kan zo de kansenongelijkheid in de samenleving versterken. Hoewel (onderwijs)segregatie door de groepen zelf niet altijd als een knelpunt hoeft te worden ervaren, kan de opstapeling van problemen doorgegeven worden aan volgende generaties en zo leiden tot intergenerationele kansenongelijkheid (Andrews et al., 2017).

Oorzaken onderwijssegregatie

In de bestaande literatuur worden drie oorzaken beschreven van onderwijssegregatie:

1. Woonsegregatie. De samenstelling van een school is voor een deel afhankelijk van de samenstelling van de wijk of regio. Dit zien we vooral in het basisonderwijs, omdat ouders

vaker kiezen voor een school in de buurt. Aangezien ouders met eenzelfde sociaaleconomische status vaak bij elkaar in de buurt gaan wonen, gaan kinderen vooral naar (basis)scholen met leerlingen van vergelijkbare achtergrond (Boterman, 2018). Desondanks komt er ook in wijken met een gemengde bevolking segregatie in het onderwijs voor.

2. Vrije schoolkeuze. Ouders hebben vrije keuze waar ze hun kind naar school willen brengen. Het schoolkeuzegedrag van ouders wordt mede bepaald door hun sociaaleconomische achtergrond (Inspectie van het Onderwijs, 2019). Ouders kiezen vaak voor scholen met leerlingen met een vergelijkbare achtergrond, ook als ze daarvoor naar een school buiten hun eigen wijk moeten gaan.
3. Vormgeving van het onderwijs. In Nederland hebben we openbare en bijzondere basisscholen⁴. Deze bijzondere basisscholen geven les op basis van een geloof, levensovertuiging of een onderwijsconcept. Openbare basisscholen moeten in principe alle kinderen aannemen, maar bijzondere basisscholen mogen voorwaarden stellen. Het aannamebeleid van basisscholen kan leiden tot strategisch keuzegedrag bij ouders (Inspectie van het Onderwijs, 2018). Deze verschillen in voorkeur en keuzegedrag kan bijdragen aan segregatie in het basisonderwijs. In het voortgezet onderwijs speelt het selectiemoment een grote rol (Bakker et al., 2011; Driessen et al., 2008). Vergeleken met andere landen worden Nederlandse kinderen al op relatief jonge leeftijd onderverdeeld in vmbo, havo of vwo. Hoe eerder dit selectiemoment, hoe sterker de invloed van de sociaaleconomische status van de ouders (Inspectie van het Onderwijs, 2018). Het vroege selectiemoment versterkt daardoor de segregatie in het onderwijs.

Voor onderwijssegregatie is meestal niet één oorzaak aan te wijzen. Het is vaak een combinatie van bovengenoemde oorzaken. Daarnaast verschilt het voor basis- en voortgezet onderwijs. Zo speelt woonsegregatie in het voortgezet onderwijs een minder grote rol, omdat leerlingen mobieler zijn en het voortgezet onderwijs vaak een groter gebied bedient. Voor basisscholen kan het onderscheid tussen openbare en bijzondere scholen bijdragen aan onderwijssegregatie; zo zijn basisscholen volgens een specifiek onderwijsconcept met name populair onder hoogopgeleide ouders (Inspectie van het Onderwijs, 2018). In het voortgezet onderwijs speelt dit onderscheid minder.

Relevante achtergrondkenmerken

Bepaalde achtergrondkenmerken kunnen bijdragen aan een onevenredige verdeling van kinderen over scholen en vervolgens effect hebben op de onderwijskansen van het kind. Met name het opleidingsniveau van de ouders, het inkomen van de ouders en de migratieachtergrond van ouders zijn hierbij relevant (Ponds et al., 2018; Boterman et al., 2018). Uit Nederlandse onderzoeken blijkt dat vooral segregatie naar opleidingsniveau van de ouders hoog is in het basisonderwijs (KBA Nijmegen, Een Grijs Gebied, 2023; Boterman et al., 2018). Leerlingen met lager opgeleide ouders gaan vaak naar basisscholen met relatief veel leerlingen met lager opgeleide ouders. Leerlingen met hoger opgeleide ouders gaan vaak naar basisscholen met relatief veel leerlingen met hoger opgeleide ouders. De segregatie naar inkomen en herkomst is iets lager, maar nog steeds substantieel (Inspectie van het Onderwijs, 2018; Boterman et al., 2018). In het voortgezet onderwijs is eenzelfde trend te zien: segregatie naar opleidingsniveau van de ouders is het grootst en die naar inkomen en migratieachtergrond kleiner.

⁴ De manier waarop de basisscholen zijn ingedeeld naar denominatie volgt de methode van het CBS. Zie bijlage 1 voor meer informatie over de openbare en bijzondere basisscholen in de gemeente Groningen.

2.4 Monitors onderwijssegregatie

Landelijke monitor

In 2023 is er een landelijke monitor gestart vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap naar onderwijssegregatie (KBA Nijmegen, Een Grijs Gebied Monitorrapport, 2023). Hieruit blijkt dat segregatie naar inkomen in het basisonderwijs landelijk gezien niet veranderd is tussen 2017-2018 en 2021-2022. Er is een kleine stijging te zien van segregatie naar opleidingsniveau van ouders, die met name te zien is buiten de zeer sterk stedelijke gebieden, en een kleine daling van segregatie naar migratieachtergrond. In voortgezet onderwijs is segregatie naar inkomen niet veranderd tussen 2017-2018 en 2021-2022. Hier is een kleine daling van segregatie naar opleidingsniveau van ouders en van segregatie naar migratieachtergrond te zien.

Amsterdam en Rotterdam

De gemeenten Amsterdam en Rotterdam maken tevens tweejaarlijks een monitor naar onderwijssegregatie. In Amsterdam kwam onder andere naar voren dat basisscholen steeds gemengder (en dus minder gesegregeerd) zijn, maar dat de segregatie in het voortgezet onderwijs toeneemt, met name door een toename van leerlingen met hoogopgeleide ouders (Segregatiemonitor Amsterdam, 2021). Eenzelfde trend is te zien in Rotterdam: ook daar is een toename in het aantal scholen met een groter aandeel leerlingen van hoogopgeleide ouders (Segregatiemonitor Rotterdam, 2021). Zowel Rotterdam als Amsterdam hebben een relatief grote populatie kinderen met een niet-Westerse herkomst. In Rotterdam is het aandeel scholen waarvan meer dan 80% van de leerlingen een niet-Westerse achtergrond hebben de afgelopen jaren redelijk stabiel gebleven. In Amsterdam zijn leerlingen met een niet-Westerse achtergrond waarvan de ouders relatief vaak hoogopgeleid zijn meer gaan clusteren op scholen.

2.5 Samenvatting van segregatie

Segregatie betekent dat groepen mensen gescheiden van elkaar leven. Ze hebben weinig contact met andere groepen, maar veel met hun eigen groep. In Nederland komt segregatie vooral voor in wonen en onderwijs. Woonsegregatie is wanneer verschillende groepen mensen in aparte wijken wonen. Bijvoorbeeld, rijke mensen wonen vaak bij elkaar en arme mensen ook. Dit kan onder andere komen door verschillen in huizenprijzen en beleid van gemeenten. Onderwijssegregatie betekent dat kinderen met verschillende achtergronden naar aparte scholen gaan. Hierdoor ontmoeten kinderen van verschillende groepen elkaar minder. Dit kan hun ontwikkeling en kansen beïnvloeden.

Onderwijssegregatie komt onder andere door woonsegregatie, vrije schoolkeuze en de manier waarop het onderwijs is georganiseerd. Bijvoorbeeld, scholen kunnen voorwaarden stellen aan wie ze toelaten en kinderen worden al vroeg verdeeld over verschillende soorten scholen. Opleidingsniveau, inkomen en migratieachtergrond van ouders spelen een grote rol in de verdeling van kinderen over scholen. Vooral het opleidingsniveau van de ouders lijkt voor segregatie te zorgen. Er wordt landelijk onderzoek gedaan naar onderwijssegregatie: er is weinig verandering over de jaren, maar er zijn wel verschillen per regio. In Amsterdam en Rotterdam is de segregatie op basisscholen afgenomen, maar in het voortgezet onderwijs juist toegenomen.

2.6 Huidig onderzoek

Het huidige onderzoek is het begin van een tweejaarlijkse monitor naar onderwijssegregatie in de gemeente Groningen.

De volgende vragen staan centraal:

- Hoe ziet de diversiteit onder de leerlingpopulatie in het basis- en voortgezet onderwijs eruit naar opleidingsniveau van de ouders, huishoudinkomen en herkomst, en hoe heeft dit zich ontwikkeld in de periode 2012-2022?

- Wat is de stand van zaken wat betreft segregatie in het basis- en voortgezet onderwijs en hoe heeft dit zich ontwikkeld in de periode 2012-2022?

Naar aanleiding van de bestaande literatuur gaan we segregatie meten op basis van opleidingsniveau van de ouders, huishoudinkomen en migratieachtergrond in het basis- en voortgezet onderwijs. Daarnaast blijkt uit voorgaande onderzoeken dat de denominatie (openbaar/bijzonder) van basisscholen een rol speelt in het keuzegedrag van ouders (Inspectie van het Onderwijs, 2018). Daarom kijken we specifiek naar denominatie als mogelijk segregerende factor in het basisonderwijs. Hoewel we proberen om de ontwikkeling op verschillende vlakken vanaf 2012 te laten zien, is deze data niet altijd beschikbaar. Zo kunnen wij vanwege de invoering van de BAG en daarmee de beschikbaarheid van adressen de afstanden van huis tot school alleen berekenen vanaf 2018. Daarnaast zijn de jaren 2020 en 2021 aanzienlijk beïnvloed door COVID-19. De komende jaren zullen ons inzicht geven in de effecten van deze coronajaren.

Dissimilariteit

Bij het bespreken van de resultaten zullen wij de term dissimilariteit gebruiken in plaats van segregatie. Segregatie kent conceptueel vijf dimensies, waarvan de meest relevante en verklarende dimensie 'dissimilariteit' is (Massey & Danton, 1996). Dissimilariteit gaat over de mate waarin leerlingen binnen een gemeente evenredig verdeeld zijn over scholen. Het gaat hier om de vraag in hoeverre de leerlingenpopulaties op scholen een goede afspiegeling vormen van de samenstelling van de hele leerlingenpopulatie in een gemeente. Om dit te berekenen op basis van opleidingsniveau van de ouders, huishoudinkomen en migratieachtergrond, hebben wij een dissimilariteitsscore berekend. Hoe hoger de dissimilariteitsscore, hoe minder evenredig de leerlingen over de scholen verdeeld zijn. Bijvoorbeeld, als er een hoge dissimilariteitsscore voor huishoudinkomen uitkomt kan dit betekenen dat er meer leerlingen met een hoog huishoudinkomen of juist meer leerlingen met een laag huishoudinkomen bij elkaar zitten dan we zouden verwachten vanuit de gemeentelijke populatie. Omdat de dissimilariteitsscores verschillend zijn gemeten voor opleidingsniveau van de ouders, huishoudinkomen en migratieachtergrond zijn ze onderling niet goed vergelijkbaar. Meer informatie over de dissimilariteitsscore is te vinden in de methoden in bijlage 1.

CBS microdata

Voor het genereren van de data is gebruik gemaakt van de faciliteiten van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). OIS Groningen is gemachtigd om op de remote access-omgeving van het CBS te werken. Hierdoor hebben wij toegang tot meerdere bestanden met gevoelige persoonsgegevens, zoals gepseudonimiseerde adressen, huishoudinkomen, opleidingsniveau en migratieachtergrond. Meer informatie over de gebruikte bestanden en de werkwijze is te vinden in de methoden in bijlage 1. Om de anonimiteit van de scholen te waarborgen, moeten er minimaal vijf waarnemingen per uitkomst zijn. Omdat er in Groningen relatief weinig scholen zijn vergeleken met andere grote steden, en scholen daarnaast sluiten of verhuizen en nieuwe scholen opengaan, is het voor veel uitkomsten niet mogelijk om op een lager gebiedsniveau dan gemeenteniveau de uitkomsten te laten zien.

2.7 Leeswijzer

In hoofdstuk 3 beschrijven we de ontwikkeling in diversiteit van de leerlingen en van de gemeente Groningen. In hoofdstukken 4 tot en met 6 kijken we naar de dissimilariteit naar opleidingsniveau van de ouders, huishoudinkomen en migratieachtergrond op basis- en voortgezet onderwijs scholen en in hoofdstuk 7 naar de leerlingstromen in het Groningse onderwijs. Tot slot wordt er een conclusie gegeven van het huidige onderzoek in hoofdstuk 8. De methodiek van dit onderzoek wordt beschreven in bijlage 1.

Hoofdstuk 3 Gemeente- en leerlingenpopulatie

In dit hoofdstuk zal kort worden ingegaan de basis- en voortgezet onderwijs scholen in de gemeente Groningen. Daarna zal de gemeentelijke populatie beschreven worden, waarbij 2022 als referentiepunt wordt gebruikt. Vervolgens zal, waar mogelijk, de leerlingenpopulatie worden beschreven van 2012 tot en met 2022.

3.1 Basis- en voortgezet onderwijs scholen

De gemeente Groningen telt in 2022 in totaal 55 basisscholen en 22 voortgezet onderwijs scholen. Zie figuur 1 voor een visuele weergave van de standplaats van de scholen.

Figuur 1: Standplaats basis- en voortgezet onderwijs scholen/vestigingen in 2022

Met name de voortgezet onderwijsscholen zijn rondom het centrum van de stad Groningen geclusterd. Het aantal scholen fluctueert over de jaren (tussen de 52 en 57 basisscholen en tussen de 21 en 24 voortgezet onderwijsscholen in 2012-2022). In dit onderzoek worden ook vestigingen van dezelfde scholengemeenschap gezien als aparte scholen.

Denominatie

In Nederland worden openbare en bijzondere scholen onderscheiden. Openbare scholen bieden hun onderwijs niet vanuit een bepaalde godsdienst of levensbeschouwing aan. Bijzondere scholen geven vaak wel onderwijs vanuit een bepaalde godsdienst of levensbeschouwing, bijvoorbeeld Rooms-Katholieke of Protestants-Christelijke scholen (zie bijlage 1 voor meer informatie). Zowel openbare als bijzondere scholen zijn vrij hun onderwijs in te richten volgens een bepaalde opvoedingsvisie of onderwijsmethode. Voorbeelden hiervan zijn het Montessori-, Dalton- en Jenaplanonderwijs. Deze methoden vallen dus niet alleen onder 'bijzonder' onderwijs. In de gemeente Groningen zijn er 9 scholen die Montessori-, Dalton- of Jenaplanonderwijs aanbieden, waarvan 6 een openbare basisschool zijn.

In dit onderzoek kijken we onder andere naar het verschil tussen openbaar en bijzonder basisonderwijs in segregatie. In de gemeente Groningen zijn het aantal openbare en bijzondere basisscholen redelijk gelijk verdeeld, zie tabel 1 voor het aantal scholen naar denominatie over de jaren.

Tabel 1: Het aantal scholen naar denominatie in 2012 tot en met 2022 in de gemeente Groningen

	2012	2014	2016	2018	2020	2022
Bijzonder	27	26	26	26	26	28
Openbaar	30	27	26	26	26	27

3.2 Gemeentelijke populatie

Gemiddeld huishoudinkomen, opleidingsniveau en percentage koopwoningen

In tabel 2 wordt een overzicht gegeven van het gemiddelde huishoudinkomen en het gemiddelde opleidingsniveau van de inwoners per wijk, waarbij 1 staat voor basisonderwijs en 5 staat voor HBO/WO (zie bijlage 1 voor een gedetailleerde beschrijving van de methoden). Tevens wordt er een overzicht gegeven van het percentage koopwoningen per wijk. We zien dat huishoudinkomen en opleidingsniveau in grote lijnen met elkaar samenhangen: in de wijken waar inwoners relatief hoog opgeleid zijn, zien we ook een relatief hoog gemiddeld huishoudinkomen. Dit zijn vooral zuidelijke wijken als Haren-West, Zuidoost, Helpman en Oudwest. Hoewel deze wijken tevens een relatief hoog percentage koopwoningen hebben, hangt dit niet altijd samen met het opleidingsniveau en huishoudinkomen. Zo hebben wijken als Hoogkerk, Ten Boer en Ten Post ook een relatief hoog percentage koopwoningen, maar vallen ze relatief lager uit wat betreft gemiddeld huishoudinkomen en opleidingsniveau dan andere wijken. Dit komt mogelijk omdat woningen in deze wijken gemiddeld gezien goedkoper zijn dan woningen dichterbij het centrum, wat het mogelijk maakt voor inwoners met een relatief lager huishoudinkomen een huis te kopen.

Tabel 2: Gemiddeld opleidingsniveau, gemiddeld huishoudinkomen en percentage koopwoningen per wijk

	Gemiddeld opleidingsniveau	Gemiddeld huishoudinkomen	Percentage koopwoningen
Hoogkerk e.o.	2,6	€ 35.900	67%
Ten Boer e.o.	2,6	€ 35.400	76%
Ten Post e.o.	2,6	€ 35.400	66%
Noordoost	2,7	€ 31.700	56%
Noorddijk e.o.	2,7	€ 32.900	63%
Meerstad e.o.	2,7	€ 43.600	92%
Nieuw-West	2,8	€ 31.100	36%
Noordwest	2,8	€ 28.100	22%
Meerdorpen	2,8	€ 41.100	81%
Haren-Oost e.o.	2,8	€ 36.400	71%
Haren-West e.o.	3	€ 51.700	70%
Glimmen-Onnen- Noordlaren	3	€ 60.200	82%
Oud-Noord	3,1	€ 26.800	18%
Oosterparkwijk	3,1	€ 28.300	24%
Helpman e.o.	3,1	€ 39.600	54%
Zuidwest	3,1	€ 35.900	41%
Zuidoost	3,3	€ 40.100	42%
Centrum	3,4	€ 25.700	15%
Oud-Zuid	3,4	€ 29.100	31%
Oud-West	3,4	€ 30.400	36%

N=237.890

Migratieachtergrond inwoners

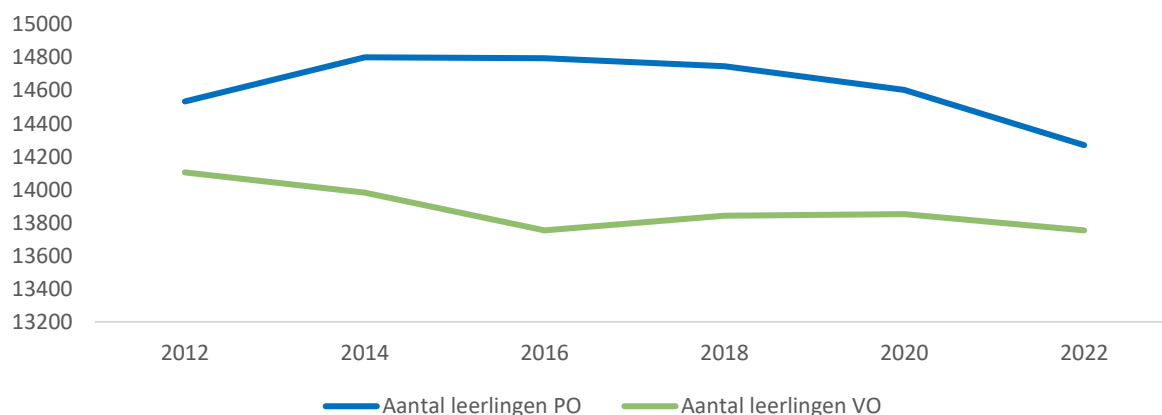
De migratieachtergrond van de inwoners is onderverdeeld in Nederlands, Europees en niet-Europees (zie bijlage 1 voor een gedetailleerde beschrijving van de methoden). In 2022 was de bevolking van de gemeente Groningen onderverdeeld in 74% inwoners met een Nederlandse achtergrond, 9% met een Europese en 17% met een niet-Europees migratieachtergrond.

3.3 Leerlingenpopulatie

Aantal leerlingen

Het absolute aantal leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs in de gemeente Groningen laat een licht dalende trend zien, zie figuur 3 voor een overzicht van het aantal leerlingen vanaf 2012 tot en met 2022.

Figuur 3: Aantal leerlingen in het basis- (PO) en voortgezet (VO) onderwijs in 2012-2022

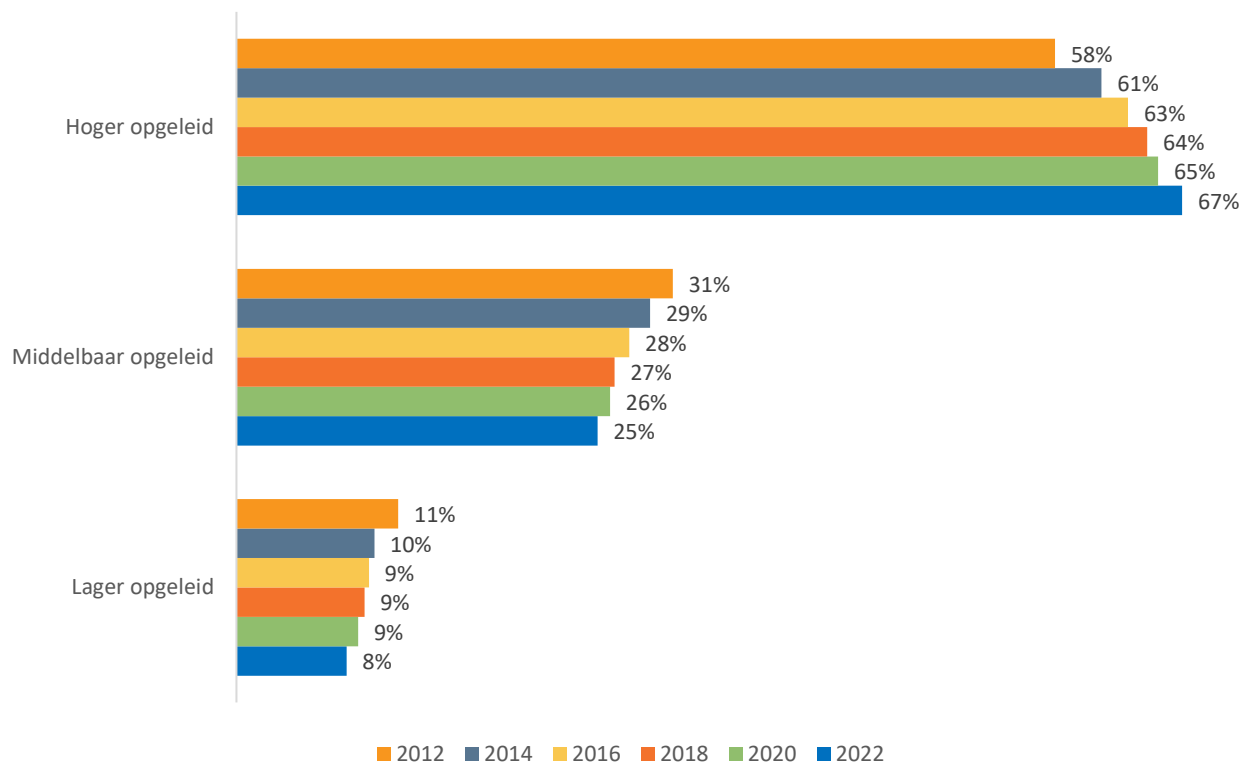

Opleidingsniveau en inkomen

Als we kijken naar het opleidingsniveau van de ouders van de leerlingen, zien we een stijgende trend (figuur 4): steeds meer ouders zijn hoger opgeleid en steeds minder ouders middelbaar of lager opgeleid. Ten opzichte van 2012 is er een stijging van 9 procentpunten te zien in het percentage ouders dat hoog opgeleid is.

Ten opzichte van de gemeentelijke populatie zien we dat in 2022 een groter deel van de ouders hoger opgeleid zijn (67% ten opzichte van 44%). Daarentegen zijn ouders minder vaak middelbaar (31% ten opzichte van 39%) en lager (11% ten opzichte van 16%) opgeleid.

Figuur 4: Opleidingsniveau ouders van leerlingen in het basisonderwijs van 2012-2022 in percentages

N=11.931-13.887

Tabel 3 laat de indeling in huishoudinkomens zien tussen 2012-2022 (zie bijlage 1 voor een gedetailleerde beschrijving van de indeling). Hier zien we met name een trend in het basisonderwijs: ten opzichte van 2012 zijn er in 2022 is het aandeel lage huishoudinkomens licht gedaald (van 30% naar 25%) en het aandeel hoge huishoudinkomens gestegen (van 20% naar 25%). De overige groepen blijven redelijk stabiel over de jaren.

Tabel 3: Indeling huishoudinkomen leerlingenpopulatie in het basis- (PO) en voortgezet (VO) onderwijs in 2012-2022 in percentages

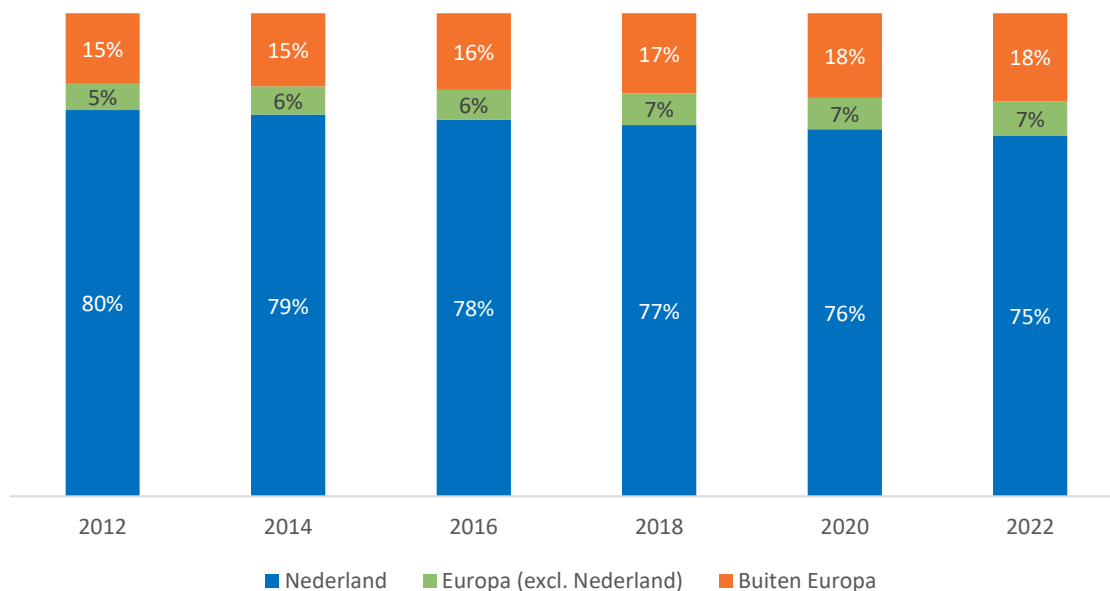
	2012	2014	2016	2018	2020	2022
Laag PO	30%	29%	27%	26%	25%	25%
Midden PO	50%	49%	49%	49%	50%	51%
Hoog PO	20%	22%	24%	25%	25%	25%
Laag VO	20%	21%	20%	19%	18%	18%
Midden VO	52%	51%	51%	51%	52%	53%
Hoog VO	28%	28%	30%	30%	30%	29%

N PO=13.821-14.483; N VO=13.579-13.949

Migratieachtergrond

De migratieachtergrond van de leerlingenpopulatie lijkt op die van de gemeentelijke populatie. Sinds 2012 zien we met name een stijging in het percentage leerlingen met een niet-Europese migratieachtergrond, zie figuur 5. Dit gaat met name samen met een daling van het percentage leerlingen met een Nederlandse achtergrond, terwijl het aandeel leerlingen met een Europese achtergrond redelijk stabiel is gebleven over de jaren.

Figuur 5: Percentage leerlingen met een Nederlandse, Europese en niet-Europese achtergrond in het basis- (PO) en voortgezet (VO) onderwijs in 2012-2022

N PO=14.245-14.768; N VO=13.759-13.949

3.4 Samenvatting van de gemeente- en leerlingenpopulatie

In 2022 zijn er in Groningen 55 basisscholen en 22 scholen voor voortgezet onderwijs. De meeste scholen liggen in en rondom het centrum. Er zijn openbare en bijzondere basisscholen. Bijzondere basisscholen geven les op basis van een geloof, levensovertuiging of een onderwijsconcept. Openbare basisscholen zijn voor iedereen toegankelijk, ongeacht geloof, levensovertuiging of achtergrond. Er zijn ook speciale onderwijsmethoden zoals Montessori en Dalton, die zowel op openbare als bijzondere scholen kunnen worden gebruikt. In Groningen zijn er ongeveer evenveel openbare als bijzondere basisscholen. Het aantal leerlingen in Groningen is de afgelopen jaren licht gedaald.

Steeds meer ouders zijn hoger opgeleid. In 2022 was 67% van de ouders hoogopgeleid, meer dan in de algemene bevolking (44%). Het aandeel ouders met lage inkomens is licht gedaald, terwijl het aandeel met hoge inkomens is gestegen. Wijken met hoogopgeleide inwoners hebben vaak een hoger inkomen. Dit zijn bijvoorbeeld Haren-West en Helpman. Sommige wijken zoals Hoogkerk hebben veel koopwoningen, maar een lager inkomen en opleidingsniveau. In 2022 had 74% van de inwoners een Nederlandse achtergrond, 9% een Europese en 17% een niet-Europese achtergrond. Het percentage leerlingen met een niet-Europese achtergrond stijgt sinds 2012, terwijl het percentage met een Nederlandse achtergrond daalt.

Hoofdstuk 4 Dissimilariteit naar opleidingsniveau van de ouders

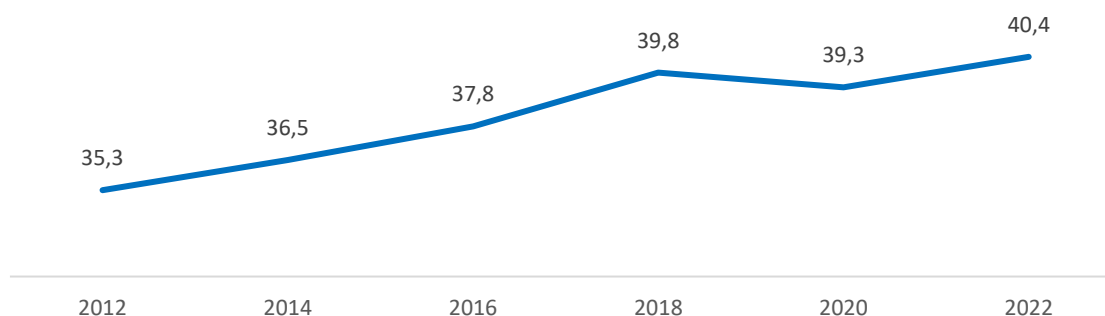
In dit hoofdstuk wordt gekeken naar dissimilariteit op basis- en voortgezet onderwijs scholen op basis van het opleidingsniveau van ouders⁵. Tevens wordt in kaart gebracht of de gemiddelde dissimilariteitscore op basis van het opleidingsniveau van ouders verschilt tussen bijzondere en openbare basisscholen. Voor het opleidingsniveau kijken we naar het hoogst gehaalde opleidingsniveau van (een van) beide ouders.

Een dissimilariteitscore geeft aan in hoeverre de verdeling van de leerlingen, in dit geval op basis van opleidingsniveau, evenredig verdeeld is over de scholen zoals we dat zouden verwachten op basis van de leerlingenpopulatie. Hoe hoger de dissimilariteitscore, hoe minder gemengd de scholen zijn. Zie de methoden in bijlage 1 voor meer informatie over de dissimilariteitscore.

4.1 Basisonderwijs

Zie figuur 6 voor de gemiddelde dissimilariteitscore op basis van het opleidingsniveau van de ouders sinds 2012. We zien hier een toename in de gemiddelde score, wat inhoudt dat kinderen van ouders met verschillende opleidingsniveaus elkaar steeds minder tegenkomen op school in vergelijking met wat je zou kunnen verwachten op basis van de leerlingenpopulatie.

Figuur 6: Gemiddelde dissimilariteitscore naar opleidingsniveau van de ouders over alle basisscholen van 2012-2022

N=52-57

De scholen zijn vervolgens verdeeld in categorieën: gemengde scholen, scholen met matige dissimilariteit en scholen met hoge dissimilariteit. Zie tabel 4 voor een overzicht. We zien dat er in 2022 12 basisscholen vallen in de categorie 'hoge dissimilariteit', wat inhoudt dat er 12 scholen zijn waar een relatief groot deel van de ouders van de leerlingen *of* hoog *of* laag opgeleid zijn, vergeleken met wat we in de leerlingenpopulatie zouden verwachten. Het aantal scholen dat in een bepaalde dissimilariteitscategorie valt fluctueert enigszins over de jaren, maar over het algemeen lijkt het beeld redelijk stabiel te zijn.

⁵ Voor dit onderzoek zijn de termen laag opgeleid, middelbaar opgeleid en hoog opgeleid gebruikt. Deze termen zijn op dit moment onderwerp van discussie in de samenleving en politiek, omdat ze onbedoeld een rangorde lijken te suggereren. Toch is er nog geen overeenstemming over nieuwe termen. Daarom is besloten om de huidige termen te blijven gebruiken. Meer informatie is te vinden in bijlage 1.

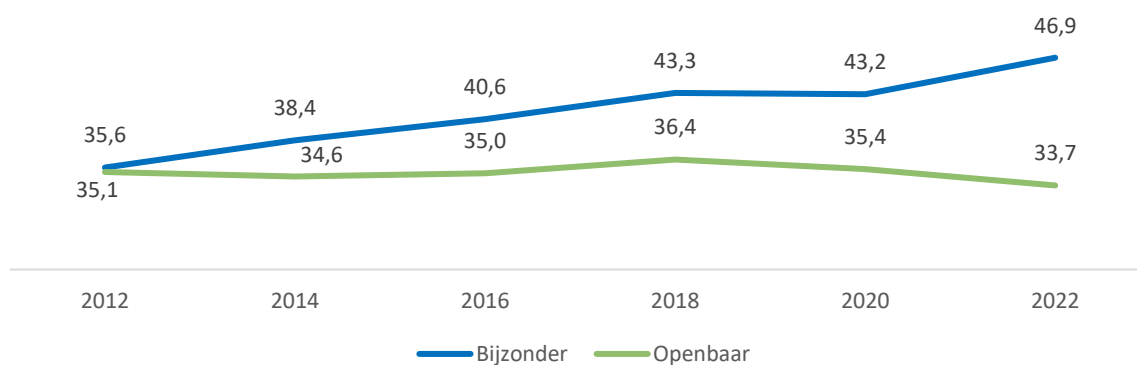
Tabel 4: Aantal basisscholen per dissimilariteitscategorie naar opleidingsniveau van de ouders van 2012-2022

	2012	2014	2016	2018	2020	2022
Hoge dissimilariteit	10	7	9	10	11	12
Matige dissimilariteit	29	33	30	30	26	28
Gemengd	18	13	13	12	15	15

Denominatie

Voor het verschil in dissimilariteit naar opleidingsniveau van de ouders in het openbaar en bijzonder onderwijs hebben we gekeken naar de gemiddelde dissimilariteitsscore, zie figuur 7. In 2012 was er weinig verschil in de dissimilariteit naar opleidingsniveau van de ouders tussen openbare en bijzondere basisscholen. Dit is vervolgens voor het openbaar onderwijs weinig veranderd over de jaren. In het bijzonder onderwijs zien we daarentegen dat de gemiddelde dissimilariteitsscore in de loop der jaren is gestegen, wat inhoudt dat bijzondere scholen minder gemengd zijn geworden qua opleidingsniveau van de ouders.

Figuur 7: Gemiddelde dissimilariteitsscore naar opleidingsniveau van de ouders over alle basisscholen naar denominatie van 2012-2022

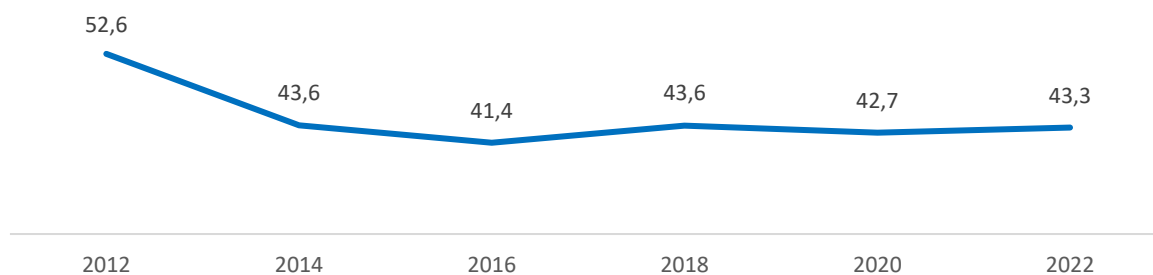

N=52-57

4.2 Voortgezet onderwijs

Over het algemeen is de gemiddelde dissimilariteitsscore op basis van opleidingsniveau van de ouders in de afgelopen jaren gelijk gebleven voor het voortgezet onderwijs, met uitzondering van 2012 naar 2014 waar een afname te zien is (zie figuur 8). Opvallend is dat de gemiddelde dissimilariteitsscore in het voortgezet onderwijs hoger is dan in het basisonderwijs.

Figuur 8: Gemiddelde dissimilariteitsscore naar opleidingsniveau van de ouders over alle voortgezet onderwijsscholen van 2012-2022

N=21-24

Het merendeel van de scholen valt in 2022 in de categorie hoge of matige dissimilariteit, zie tabel 5. Dit geeft aan dat op veel scholen in de gemeente een groot deel van de leerlingen ouders hebben met een vergelijkbaar opleidingsniveau. Op zes scholen zijn de leerlingen evenredig verdeeld op basis van het opleidingsniveau van de ouders, gelijkend op de verhoudingen in de leerlingenpopulatie. Daarnaast zien wij voor het voortgezet onderwijs een gelijk beeld als in het basisonderwijs: het aantal scholen dat in een bepaalde categorie valt fluctueert over de jaren, waardoor een duidelijke trend niet zichtbaar is.

Tabel 5: Aantal voortgezet onderwijscholen per dissimilariteitscategorie naar opleidingsniveau van de ouders van 2014-2022

	2014	2016	2018	2020	2022
Hoge dissimilariteit	9	7	5	6	9
Matige dissimilariteit	8	9	12	10	7
Gemengd	7	7	5	6	6

4.3 Samenvatting van dissimilariteit naar opleidingsniveau van de ouders

De dissimilariteitsscore meet hoe gelijkmatig de verdeling van leerlingen op scholen is op basis van het opleidingsniveau van hun ouders. Een hogere score betekent dat scholen minder gemengd zijn op basis van het opleidingsniveau van hun ouders. Sinds 2012 zien we een toename in de dissimilariteitsscore, wat betekent dat kinderen van ouders met verschillende opleidingsniveaus elkaar steeds minder tegenkomen op basisscholen. In 2022 zijn er 12 basisscholen met een hoge dissimilariteitsscore. Dit betekent dat deze scholen veel leerlingen hebben van ouders met een hoog opleidingsniveau.

Openbare en bijzondere basisscholen waren in 2012 even gemengd. Bij openbare scholen bleef dit stabiel. Bij bijzondere scholen is de dissimilariteitsscore gestegen, wat betekent dat deze scholen minder gemengd zijn geworden.

De gemiddelde dissimilariteitsscore voor middelbare scholen bleef de afgelopen jaren gelijk, behalve van 2012 naar 2014 waar een afname te zien was. De dissimilariteitsscore is hier hoger dan bij basisscholen. De meeste middelbare scholen hebben leerlingen van ouders met vergelijkbare opleidingsniveaus. In 2022 zijn er zes middelbare scholen waar de leerlingen gelijkmatig verdeeld zijn op basis van het opleidingsniveau van de ouders. Het aantal scholen in elke categorie verandert elk jaar een beetje, zonder duidelijke trend.

Hoofdstuk 5 Dissimilariteit naar huishoudinkomen

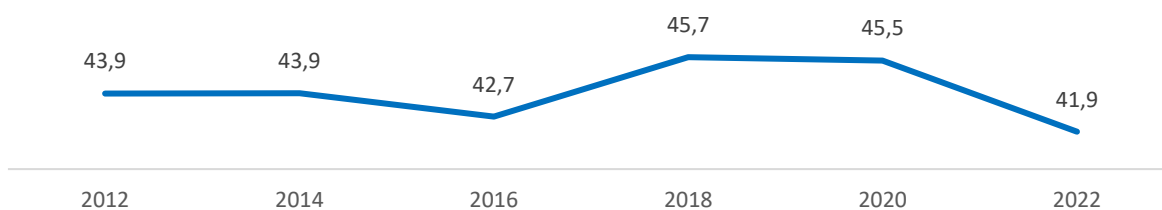
In dit hoofdstuk kijken we naar dissimilariteit op basis van het gestandaardiseerd huishoudinkomen⁶. Tevens brengen we in kaart of de gemiddelde dissimilariteitsscore op basis van het huishoudinkomen verschilt tussen bijzondere en openbare basisscholen.

De dissimilariteitsscore geeft aan in hoeverre de verdeling van de leerlingen, in dit geval op basis van huishoudinkomen, evenredig verdeeld is over de scholen zoals we dat zouden verwachten op basis van de leerlingenpopulatie. Hoe hoger de dissimilariteitsscore, hoe minder gemengd de scholen zijn en hoe minder leerlingen met verschillende huishoudinkomens elkaar tegenkomen op school. Zie de methode in bijlage 1 voor meer informatie over de dissimilariteitsscore.

5.1 Basisonderwijs

De gemiddelde dissimilariteitsscore voor alle basisscholen blijft redelijk stabiel over de jaren, met een lichte afname tussen 2020 en 2022 (zie figuur 9).

Figuur 9: Gemiddelde dissimilariteitsscore naar huishoudinkomen over alle basisscholen van 2012-2022

N=52-57

In 2012 waren er ongeveer evenveel basisscholen met een hoge dissimilariteit, matige dissimilariteit en gemengde scholen (tabel 6). Hoewel deze aantallen fluctueren over de jaren, lijkt de afname in de gemiddelde dissimilariteitsscore met name te komen door een afname in het aantal scholen in de matige dissimilariteitscategorie.

Tabel 6: Aantal basisscholen per dissimilariteitscategorie naar huishoudinkomen van 2012-2022

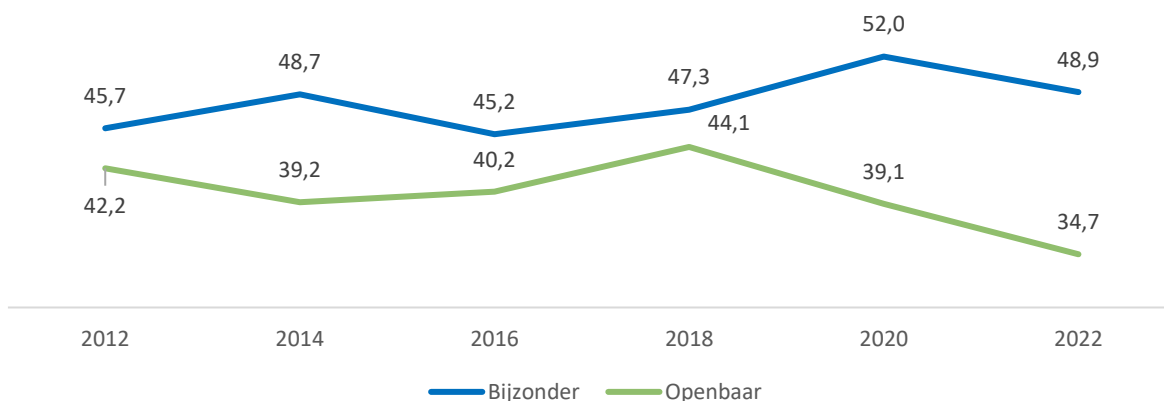
	2012	2014	2016	2018	2020	2022
Hoge dissimilariteit	18	16	17	20	21	19
Matige dissimilariteit	20	19	15	16	14	15
Gemengd	19	18	20	16	17	21

⁶ Het besteedbaar inkomen is het bruto-inkomen minus verschillende premies, belastingen en inkomensoverdrachten. Wat er overblijft na deze aftrekkingen, is het inkomen dat vrij besteed kan worden in het huishouden. Dit heet het besteedbaar inkomen. Dit inkomen wordt aangepast voor verschillen in de grootte en samenstelling van het huishouden. Zo worden alle inkomens herleid tot het inkomen van een eenpersoonshuishouden. Op deze manier kunnen we de welvaartsniveaus van huishoudens goed vergelijken. Dit noemen we het gestandaardiseerd huishoudinkomen. De inkomensgrenzen veranderen elk jaar. Daarom hebben we gekozen voor de termen lage, midden en hoge inkomens. Meer informatie is te vinden in bijlage 1.

Denominatie

Bij de dissimilariteit op basis van het huishoudinkomen zien we een andere ontwikkeling tussen het openbaar en bijzonder onderwijs dan bij de dissimilariteitsscore op basis van het opleidingsniveau van de ouders. Voor het openbaar onderwijs zien we dat de gemiddelde dissimilariteitsscore juist lager wordt over de jaren, wat inhoudt dat openbare basisscholen meer gemengd zijn geworden op basis van het huishoudinkomen (figuur 10); dit in tegenstelling tot de stijgende dissimilariteit naar opleidingsniveau van de ouders op bijzondere basisscholen. De gemiddelde dissimilariteitsscore op basis van het huishoudinkomen voor het bijzonder onderwijs is daarentegen redelijk stabiel gebleven over de jaren.

Figuur 10: Gemiddelde dissimilariteitsscore naar huishoudinkomen over alle basisscholen naar denominatie van 2012-2022

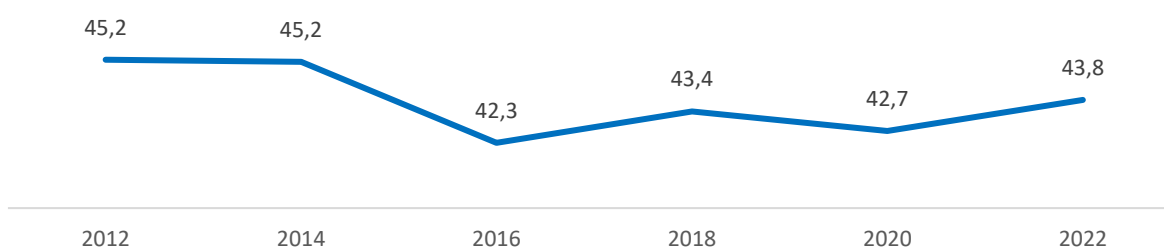

N=52-57

5.2 Voortgezet onderwijs

Net als in het basisonderwijs, is voor het voortgezet onderwijs de gemiddelde dissimilariteitsscore op basis van het huishoudinkomen redelijk stabiel gebleven, zie figuur 11.

Figuur 11: Gemiddelde dissimilariteitsscore naar huishoudinkomen over alle voortgezet onderwijsscholen van 2012-2022

N=21-24

Vanwege het lagere aantal voortgezet onderwijsscholen in de gemeente en het bijbehorende onthullingsgevaar is het niet mogelijk om de scholen in te delen in dissimilariteitscategorieën voor elk gemeten jaar. Daarom laat tabel 7 alleen de resultaten zien voor 2020 en 2022. Hieruit blijkt dat het merendeel van de voortgezet onderwijsscholen in de gemeente hoge en matige dissimilariteit hebben, wat betekent dat het aantal leerlingen op basis van het huishoudinkomen niet evenredig is verdeeld over de scholen zoals je zou verwachten op basis van de gemeentelijke populatie.

Tabel 7: Aantal voortgezet onderwijsscholen per dissimilariteitscategorie naar huishoudinkomen in 2020 en 2022

	2020	2022
Hoge dissimilariteit	7	8
Matige dissimilariteit	9	9
Gemengd	6	5

5.3 Samenvatting van dissimilariteit naar huishoudinkomen

De dissimilariteitsscore meet hoe gelijkmatig de verdeling van leerlingen op scholen is op basis van het huishoudinkomen. Een hogere score betekent dat scholen minder gemengd zijn op basis van het huishoudinkomen. De gemiddelde dissimilariteitsscore voor basisscholen is redelijk stabiel, met een lichte afname tussen 2020 en 2022. In 2012 waren er ongeveer evenveel basisscholen met hoge, matige en lage dissimilariteit. De afname van de gemiddelde score komt vooral door een afname van het aantal scholen met matige dissimilariteit.

Bij openbare basisscholen is de dissimilariteitsscore voor huishoudinkomen lager geworden, wat betekent dat deze scholen meer gemengd zijn geworden in de loop der jaren. Bij bijzondere basisscholen is de score stabiel gebleven.

Net als bij basisscholen is de dissimilariteitsscore voor middelbare scholen op basis van huishoudinkomen hoog, maar redelijk stabiel. Omdat er te weinig middelbare scholen zijn, kunnen we niet van elk jaar gegevens delen. In 2020 en 2022 hadden de meeste middelbare scholen een hoge of matige dissimilariteitsscore. Dit betekent dat leerlingen op basis van huishoudinkomen niet gelijkmatig verdeeld zijn over de scholen.

Hoofdstuk 6 Dissimilariteit naar migratieachtergrond

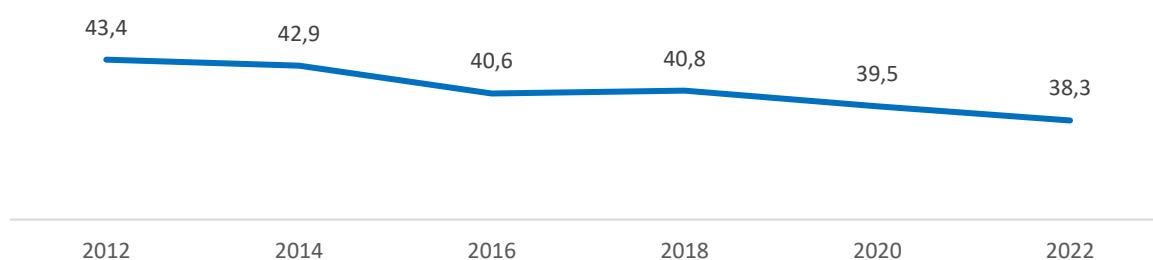
In dit hoofdstuk wordt gekeken naar dissimilariteit op basis- en voortgezet onderwijscholen op basis van de migratieachtergrond van de leerling. Hierbij houden we de nieuwe CBS-indeling voor de migratieachtergrond aan: Nederlands, Europees (exclusief Nederlands) en niet-Europees (zie voor meer informatie over migratieachtergrond bijlage 1). Tevens brengen we in kaart of de gemiddelde dissimilariteitsscore op basis van de achtergrond van de leerling verschilt tussen bijzondere en openbare basisscholen.

De dissimilariteitsscore geeft aan in hoeverre de verdeling van de leerlingen, in dit geval op basis van migratieachtergrond, evenredig verdeeld is over de scholen zoals we dat zouden verwachten op basis van de leerlingenpopulatie. Hoe hoger de dissimilariteitsscore, hoe minder gemengd de scholen zijn. Zie de methoden in de bijlage 1 voor meer informatie over de dissimilariteitsscore.

6.1 Basisonderwijs

De gemiddelde dissimilariteitsscore over alle basisscholen neemt af sinds 2012, zie figuur 12. Dit houdt in dat kinderen met verschillende migratieachtergronden steeds evenrediger over basisscholen zijn verdeeld.

Figuur 12: Gemiddelde dissimilariteitsscore naar migratieachtergrond over alle basisscholen van 2012-2022

N=52-57

Ook hier hebben we de basisscholen ingedeeld in categorieën, zie tabel 8. Opvallend is het lage aantal scholen dat in de hoge dissimilariteitscategorie valt. Dit houdt in dat er veel basisscholen zijn waar kinderen met verschillende migratieachtergronden bij elkaar zitten, zoals we dat zouden kunnen verwachten op basis van de verdeling van de leerlingenpopulatie. Sinds 2012 zien we een trendmatige toename van het aantal gemengde basisscholen en een lichte afname van het aantal basisscholen met een matige dissimilariteit.

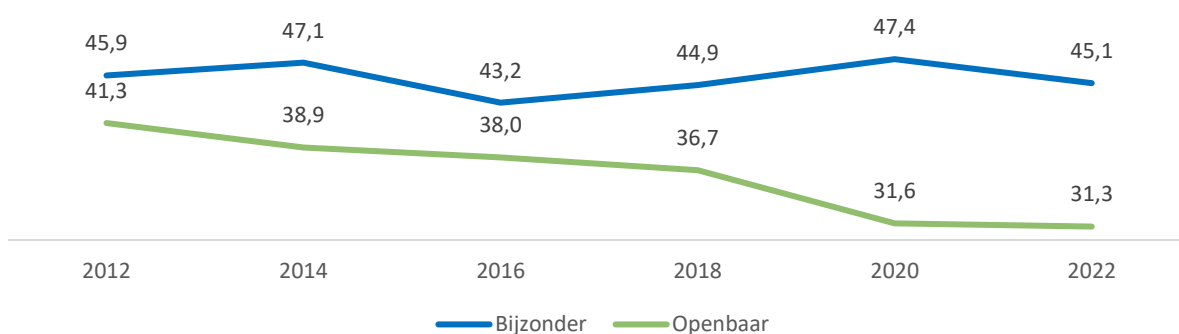
Tabel 8: Aantal basisscholen per dissimilariteitscategorie naar migratieachtergrond van 2012-2022

	2012	2014	2016	2018	2020	2022
Hoge dissimilariteit	7	8	8	7	5	5
Matige dissimilariteit	20	16	10	12	13	14
Gemengd	30	29	34	33	34	36

Denominatie

Voor het verschil in dissimilariteit in het openbaar en bijzonder onderwijs op basis van migratieachtergrond is eenzelfde trend zichtbaar als bij de dissimilariteitscore op basis van het huishoudinkomen. Voor het openbaar onderwijs wordt de gemiddelde dissimilariteitscore lager over de jaren, wat inhoudt dat openbare basisscholen meer gemengd zijn geworden, terwijl de dissimilariteitscore voor het bijzonder onderwijs stabiel is gebleven (figuur 13).

Figuur 13: Gemiddelde dissimilariteitscore naar migratieachtergrond over alle basisscholen naar denominatie van 2012-2022

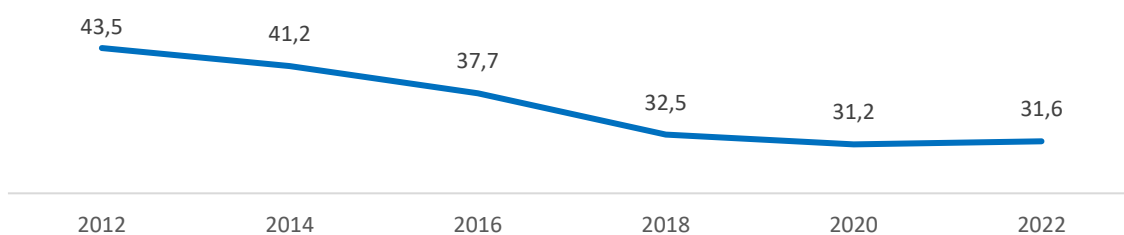

N=52-57

6.2 Voortgezet onderwijs

Ook in het voortgezet onderwijs is de gemiddelde dissimilariteitscore over alle scholen afgenomen, zie figuur 14. Dit geeft aan dat het aandeel leerlingen met verschillende migratieachtergronden steeds meer evenredig zijn verdeeld over de scholen.

Figuur 14: Gemiddelde dissimilariteitscore naar migratieachtergrond over alle voortgezet onderwijsscholen van 2012-2022

N=21-24

Vanwege het lagere aantal voortgezet onderwijsscholen in de gemeente en het bijbehorende onthullingsgevaar is het niet mogelijk om de scholen in te delen in drie categorieën. Daarom zijn de matige en hoge dissimilariteitscategorieën samengevoegd tot één categorie (tabel 9). Het aantal scholen dat in de matig tot hoge categorie valt, neemt licht af over de jaren, terwijl het aantal gemengde scholen licht toeneemt.

Tabel 9: Aantal voortgezet onderwijscholen per dissimilariteitscategorie naar migratieachtergrond van 2012-2022

	2012	2014	2016	2018	2020	2022
Matig tot hoge dissimilariteit	9	10	10	8	7	7
Gemengd	12	14	13	14	15	15

6.3 Samenvatting van dissimilariteit naar migratieachtergrond

Een dissimilariteitsscore meet hoe gelijkmatig de verdeling van leerlingen op scholen is op basis van hun migratieachtergrond. Een hogere score betekent dat scholen minder gemengd zijn op basis van hun migratieachtergrond.

De gemiddelde dissimilariteitsscore voor basisscholen is sinds 2012 gedaald. Dit betekent dat kinderen met verschillende migratieachtergronden steeds meer gelijk verdeeld zijn over de basisscholen. We hebben basisscholen ingedeeld in categorieën. Er zijn weinig basisscholen met een hoge dissimilariteitsscore. Sinds 2012 zijn er meer gemengde basisscholen en minder basisscholen met matige dissimilariteit.

Bij openbare basisscholen is de dissimilariteitsscore lager geworden, wat betekent dat deze scholen meer gemengd zijn. Bij bijzondere basisscholen is de score stabiel gebleven.

De gemiddelde dissimilariteitsscore voor middelbare scholen is ook gedaald. Dit betekent dat leerlingen met verschillende migratieachtergronden steeds meer gelijk verdeeld zijn over de scholen. Omdat er weinig middelbare scholen zijn, hebben we matige en hoge dissimilariteit samengevoegd tot één categorie. Het aantal scholen in deze categorie is licht afgenomen, terwijl het aantal gemengde scholen licht is toegenomen.

Hoofdstuk 7 Reisafstand naar school

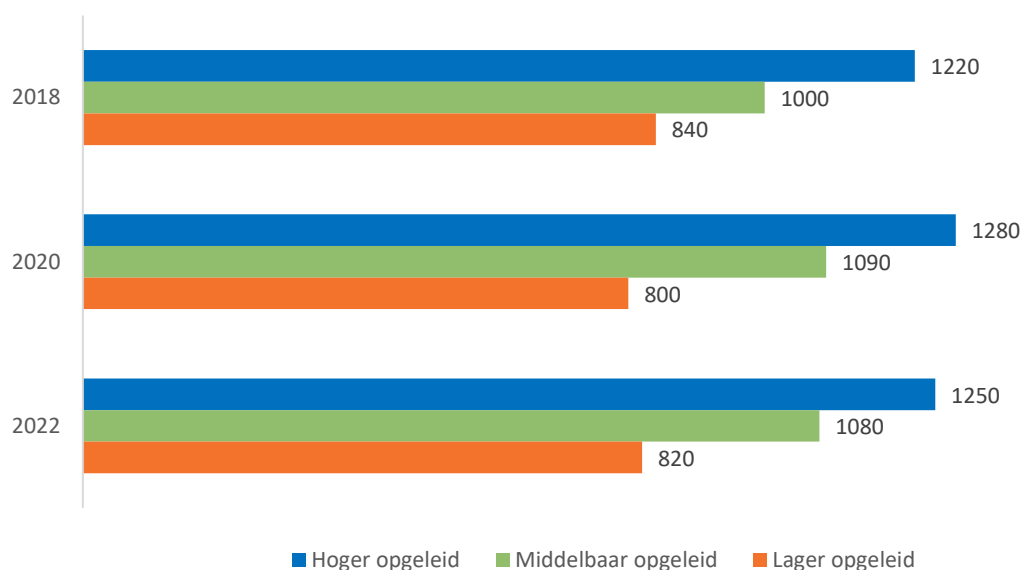
In dit hoofdstuk onderzoeken we of het opleidingsniveau van de ouders, het huishoudinkomen of de migratieachtergrond van de leerling invloed heeft op de gemiddelde reisafstand van het huis van de leerling naar de school. Voor het basisonderwijs is daarnaast ook gekeken naar verschillen in afstand tussen openbare en bijzondere scholen en voor het voortgezet onderwijs naar verschillen in afstand op basis van het leerniveau van de leerling. Tot slot is onderzocht welk percentage van de leerlingen in een andere wijk naar school gaat. Vanwege het lage aantal voortgezet onderwijscholen in de gemeente, hebben we dit alleen voor basisscholen onderzocht.

7.1 Basisonderwijs

Opleidingsniveau ouders

De gemiddelde afstand tussen het huis van een leerling en hun basisschool verschilt op basis van het opleidingsniveau van de ouders, zie figuur 15: Leerlingen met hoogopgeleide ouders reizen in alle onderzochte jaren gemiddeld het verst naar hun basisschool en leerlingen met laagopgeleide ouders het minst ver. De gemiddelde afstand van leerlingen met middelbaar opgeleide ouders valt daar tussenin. De gemiddelde afstanden binnen de opleidingsgroepen lijken weinig te veranderen door de jaren heen. Hierdoor blijven ook de verschillen tussen de groepen vrij stabiel. Alleen het verschil tussen leerlingen met hoge en middelbaar opgeleide ouders is enigszins kleiner geworden tussen 2018 en 2022.

Figuur 15: Gemiddelde afstand van leerlingen in het basisonderwijs vanaf het huisadres tot aan de school op basis van het opleidingsniveau van de ouders in meters in 2018, 2022 en 2022

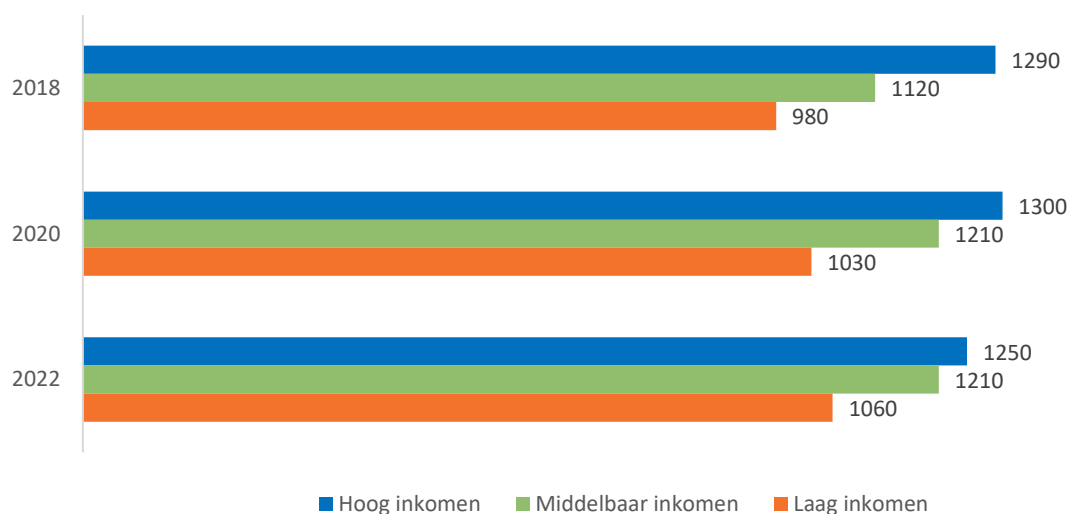
N=14.270-14.800 (afgerond op tientallen)

Huishoudinkomen

Als we kijken naar huishoudinkomen zien we een soortgelijk patroon waarbij leerlingen met een hoog huishoudinkomen gemiddeld vaker naar een school gaan die verder weg staat, zie figuur 16. Wel zijn de verschillen in afstand tussen hoog, midden en laag inkomen minder groot vergeleken met de verschillen tussen opleidingsniveaus. Daarnaast zien we dat de verschillen kleiner zijn geworden in de loop der jaren. Tussen 2018 en 2022 is de gemiddelde afstand naar school voor leerlingen met zowel lage als middelbare huishoudinkomens gestegen, terwijl deze voor leerlingen met hoge huishoudinkomens licht gedaald is. Vergeleken met het opleidingsniveau van de ouders valt ook op

dat de leerlingen met lage huishoudinkomens gemiddeld verder van school wonen dan leerlingen van ouders met een laag opleidingsniveau.

Figuur 16: Gemiddelde afstand van leerlingen in het basisonderwijs vanaf het huisadres tot aan de school op basis van het huishoudeninkomen in meters in 2018, 2022 en 2022

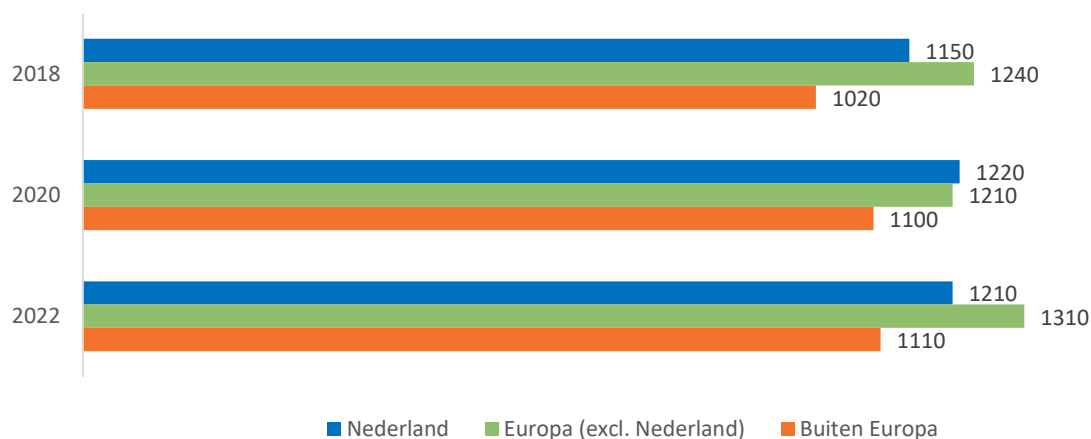

N=14.270-14.800 (afgerond op tientallen)

Migratieachtergrond van de leerling

Figuur 17 toont de gemiddelde afstand naar migratieachtergrond van de leerling. We zien dat leerlingen met een Nederlandse achtergrond en leerlingen met een Europese achtergrond vergelijkbare gemiddelde afstanden hebben tot de basisschool. Leerlingen met een niet-Europese achtergrond wonen gemiddeld minder ver van hun school. Hoewel deze afstand tussen 2018 en 2022 is gestegen, is het verschil met leerlingen met een Nederlandse achtergrond nagenoeg gelijk gebleven.

Figuur 17: Gemiddelde afstand van leerlingen in het basisonderwijs vanaf het huisadres tot aan de school op basis van de migratieachtergrond van de leerling in meters in 2018, 2022 en 2022

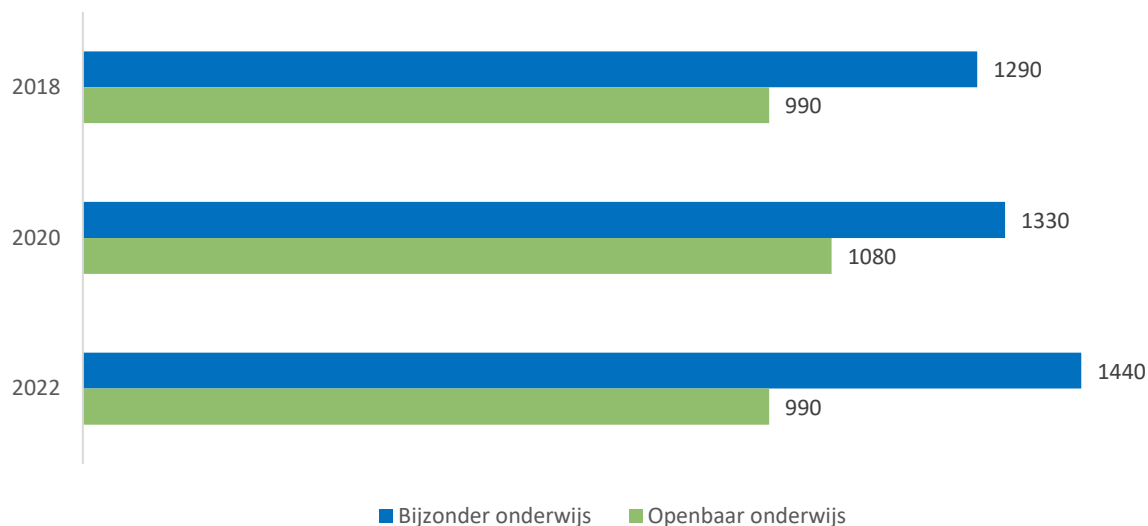

N=14.270-14.800 (afgerond op tientallen)

Denominatie basisscholen

Gemiddeld reizen leerlingen beduidend verder voor bijzondere basisscholen dan voor openbare basisscholen, zie figuur 18. Over de jaren is dit verschil in afstand toegenomen: de gemiddelde afstand naar openbare scholen schommelt sinds 2012 tussen de 990 meter en 1080 meter, terwijl de gemiddelde afstand naar bijzondere scholen gestegen is van 1290 meter in 2012 naar 1440 meter in 2022.

Figuur 18: Gemiddelde afstand van leerlingen in het basisonderwijs vanaf het huisadres tot aan de school voor het bijzonder en openbaar onderwijs meters in 2018, 2020 en 2022

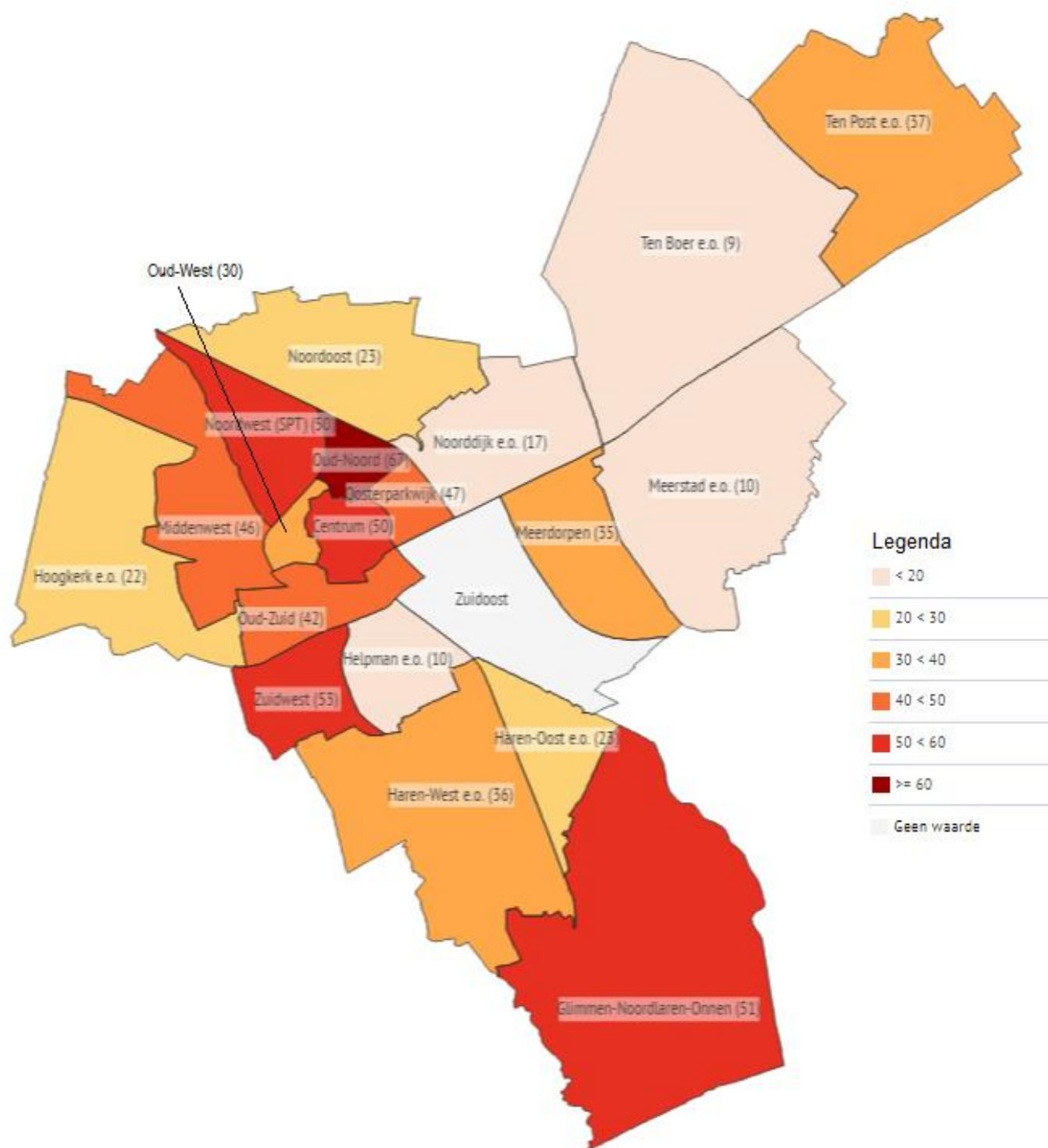
N=14.270-14.800 (afgerond op tientallen)

Buiten de woonwijk naar een basisschool

Zie figuur 19 voor het percentage leerlingen dat buiten hun eigen wijk naar een basisschool gaan in 2022. Met name leerlingen die rondom het Centrum wonen gaan naar een basisschool in een andere wijk, ondanks dat er meerdere basisscholen in de eigen wijk staan. Oud-Noord en Zuidwest springen er vooral uit, met 67% en 53% van de kinderen die *niet* in hun eigen wijk naar de basisschool gaan.

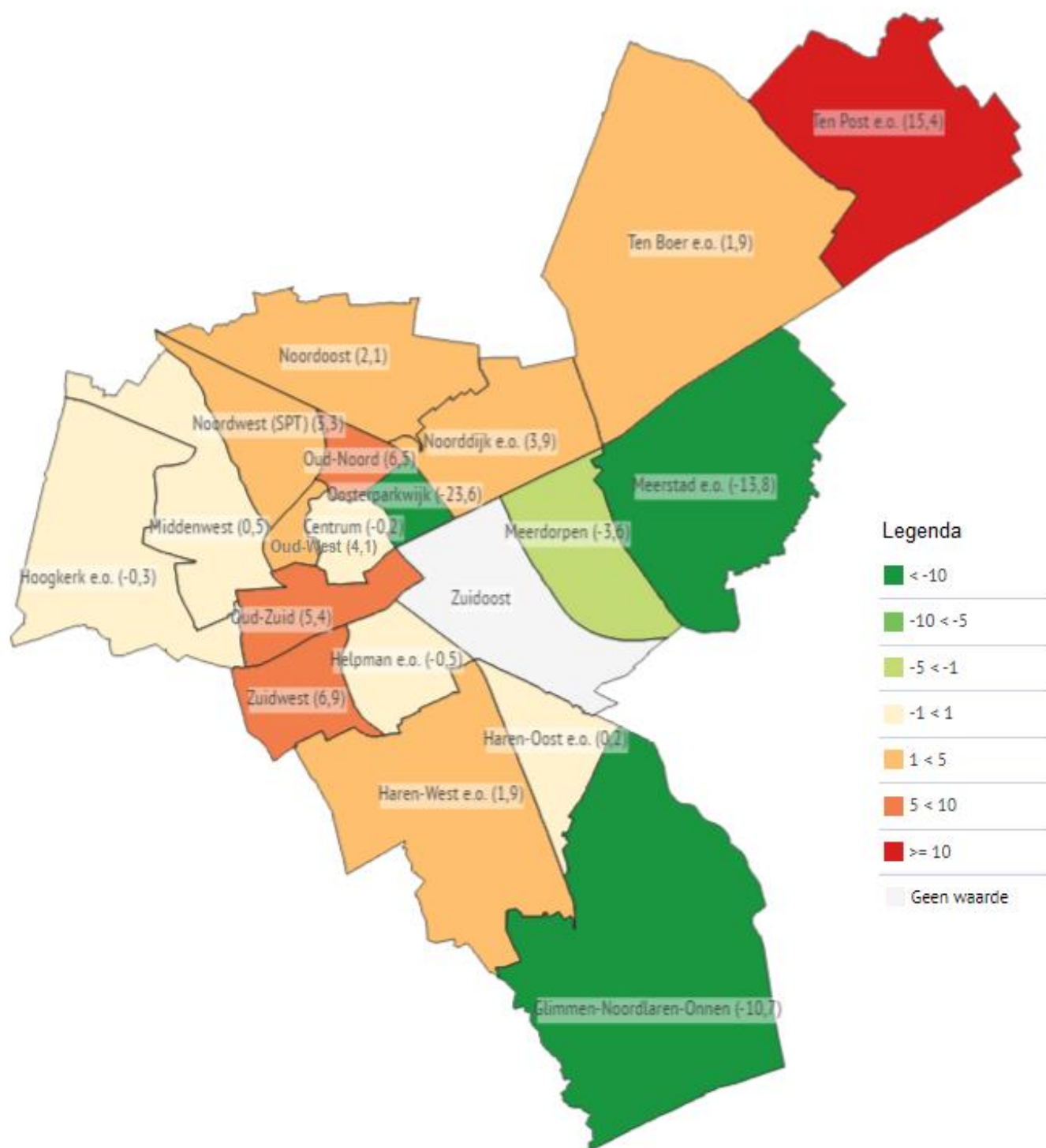
Figuur 20 laat de ontwikkeling zien tussen 2018 en 2022 van het percentage leerlingen dat buiten hun eigen wijk naar de basisschool gaan. De wijken die in het oranje zijn aangeduid, Oud-Noord, Oud-Zuid en Zuidwest, laten een grote negatieve verandering zien: daar gaan sinds 2018 tussen de 5% en 7% *meer* kinderen buiten hun eigen wijk naar school, ondanks dat er weinig is veranderd wat betreft het aantal scholen in deze wijken. De wijken in het groen, Meerstad, Glimmen en omstreken en de Oosterparkwijk, laten een positieve verandering zien: daar gaan sinds 2018 tussen de 11% en 24% *minder* kinderen buiten hun eigen wijk naar school. Mogelijk komt dit doordat er (venster)scholen bij zijn gekomen in deze wijken. Hoewel Ten Post een grote negatieve verandering laat zien, gaat het hier om relatief laag aantal leerlingen.

Figuur 19: Percentage leerlingen dat buiten hun eigen wijk naar de basisschool gaan in 2022

Noot: In de wijk Zuidoost staan geen basisscholen en is daarom niet meegenomen in de resultaten

Figuur 20: Ontwikkeling van het percentage leerlingen dat buiten hun eigen wijk naar de basisschool gaan tussen 2018 en 2022

Noot: In de wijk Zuidoost staan geen basisscholen en is daarom niet meegenomen in de resultaten

Reisafstand leerlingen naar de basisschool

Als we kijken naar de reisafstand van leerlingen naar de basisschool vanuit de eigen wijk, zien we ook hier dat een relatief hoog percentage kinderen vanuit het Centrum, Oud-Noord en Zuidwest verder reizen dan in andere wijken. Rond een vijfde tot een kwart van de kinderen reist of minder dan 500 meter (waarschijnlijk in de eigen wijk naar school), of meer dan 1500 meter naar een basisschool (waarschijnlijk in een andere wijk naar school). De wijken waar relatief de meeste kinderen het verst reizen naar de basisschool, zijn grote wijken zoals Meerdorpen, Hoogkerk, Haren-West en Noord-Oost, waar basisscholen ook minder verspreid in de wijk staan. Opvallend is verder de Oosterparkwijk. Ondanks dat bijna 70% van de kinderen minder dan 1000 meter reizen naar de basisschool, reist toch bijna een kwart meer dan 1500 meter naar de basisschool. Mogelijk is dat mede doordat de nieuwe vensterschool in de Oosterparkwijk pas enkele jaren geleden is opgeleverd, waardoor een deel van de oudere kinderen mogelijk nog naar basisscholen verder weg gaan.

Tabel 10: Percentage leerlingen per wijk dat een bepaalde afstand reist naar de basisschool, per 500 meter, in 2022

	<500 meter	501-1000 meter	1001-1500 meter	>1500 meter
Haren-Oost e.o.	52%	27%	15%	7%
Oosterparkwijk	41%	26%	11%	23%
Oud-Zuid	40%	21%	20%	19%
Oud-West	39%	32%	13%	16%
Noorddijk e.o.	39%	33%	11%	17%
Meerstad e.o.	38%	33%	16%	12%
Hoogkerk e.o.	37%	27%	9%	27%
Meerdorpen	35%	25%	11%	30%
Nieuw-West	35%	27%	20%	19%
Helpman e.o.	35%	43%	15%	8%
Noord-West	33%	34%	12%	22%
Ten Boer e.o.	28%	30%	21%	21%
Noord-Oost	25%	37%	15%	23%
Centrum	24%	45%	10%	21%
Zuidwest	24%	27%	27%	22%
Oud-Noord	19%	35%	22%	25%
Haren-West e.o.	14%	36%	27%	24%

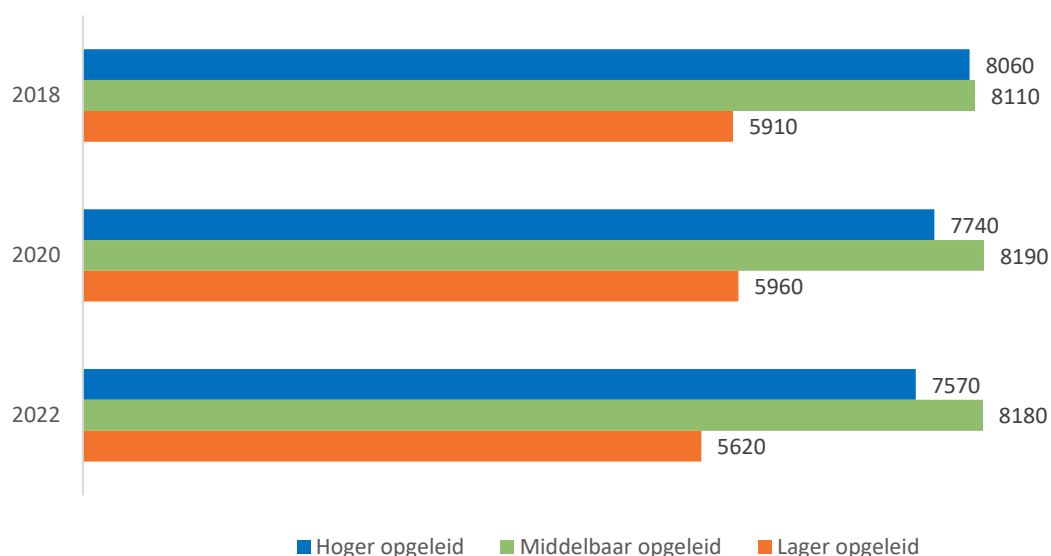
N=94-1.423; De wijken Zuidoost, Glimmen en Ten Post worden niet getoond vanwege te lage aantallen

7.2 Voortgezet onderwijs

Opleidingsniveau ouders

In figuur 21 zien we de gemiddelde afstand naar voortgezet onderwijscholen voor de verschillende opleidings- en inkomensgroepen. We zien dat leerlingen met ouders die hoog of middelbaar opgeleid zijn gemiddeld even ver van hun middelbare school af wonen (± 8 kilometer). Leerlingen met laagopgeleide ouders daarentegen wonen gemiddeld op ongeveer 6 kilometer afstand. Deze afstanden zijn tussen 2018 en 2022 vrij stabiel gebleven.

Figuur 21: Gemiddelde afstand van leerlingen in het voortgezet onderwijs vanaf het huisadres tot aan de school op basis van het opleidingsniveau van de ouders in meters in 2018, 2022 en 2022

N=13.754-14.110 (afgerond op tientallen)

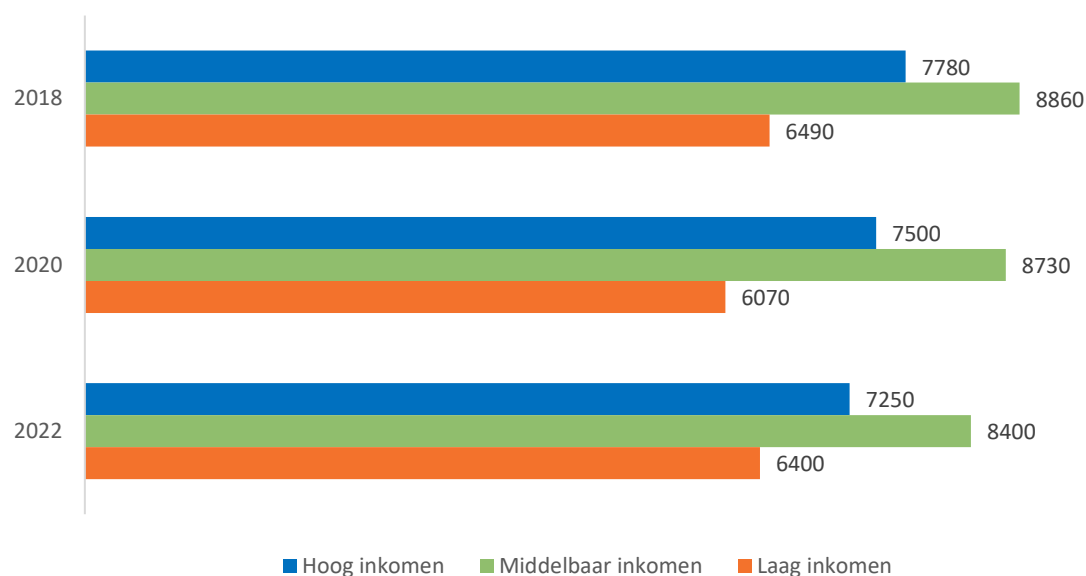
Huishoudinkomen

Wat betreft huishoudinkomen zien we duidelijke verschillen tussen alle inkomensgroepen, zie figuur 22. Opvallend is dat de leerlingen met middelbare huishoudinkomens op de grootste afstand tot de school wonen. Bij het basisonderwijs zijn dit juist leerlingen met hoge huishoudinkomens. Bij het voortgezet onderwijs reizen leerlingen met een hoog huishoudinkomen gemiddeld minder ver dan de middelbare inkomensgroep, maar wel verder dan de lage inkomensgroep. Als we kijken naar de ontwikkeling tussen 2018 en 2022 zien we dat de gemiddelde afstand naar school enigszins is afgenomen voor leerlingen met middelbare en hoge huishoudinkomens, wat de verschillen tussen de inkomensgroepen enigszins verkleint.

Migratieachtergrond

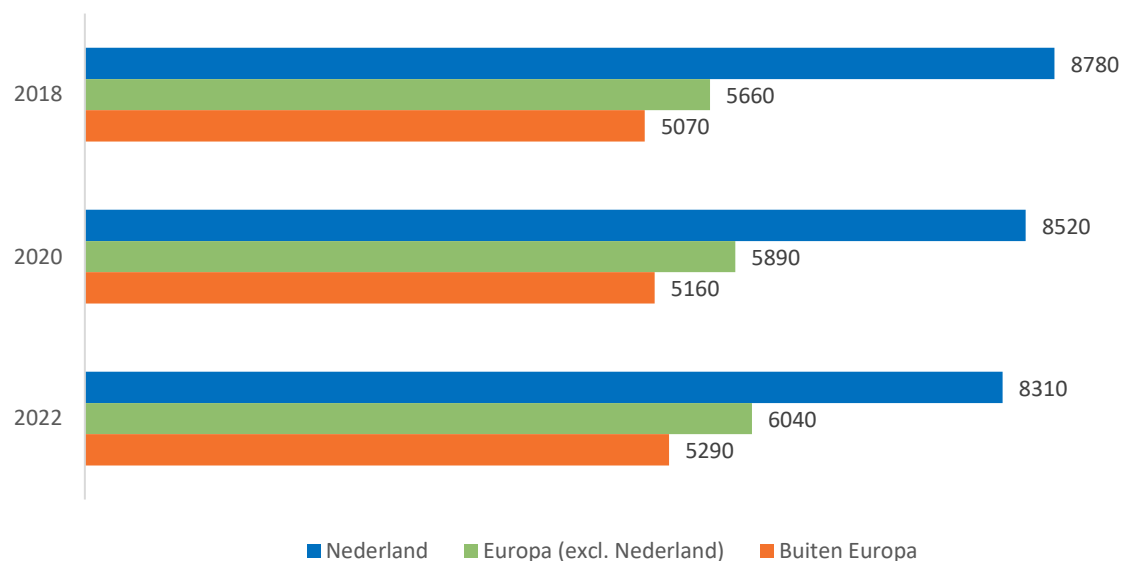
Ook als we kijken naar de migratieachtergrond van de leerlingen zien we in reisafstand tot school een ander patroon in het voortgezet onderwijs dan bij het basisonderwijs. Figuur 23 laat duidelijk zien dat leerlingen met een Nederlandse herkomst veel verder reizen naar een middelbare school. Bovendien zien we dat leerlingen met een Europese en een niet-Europese achtergrond relatief dicht bij de middelbare scholen wonen. Dit is opvallend omdat we bij het basisonderwijs zien dat leerlingen met Europese achtergrond gemiddeld een hogere afstand tot school hadden; hoger dan leerlingen met een Nederlandse herkomst.

Figuur 22: Gemiddelde afstand van leerlingen in het voortgezet onderwijs vanaf het huisadres tot aan de school op basis van het huishoudeninkomen in meters in 2018, 2022 en 2022

N=13.754-14.110 (afgerond op tientallen)

Figuur 23: Gemiddelde afstand van leerlingen in het voortgezet onderwijs vanaf het huisadres tot aan de school op basis van de migratieachtergrond van de leerling in meters in 2018, 2022 en 2022

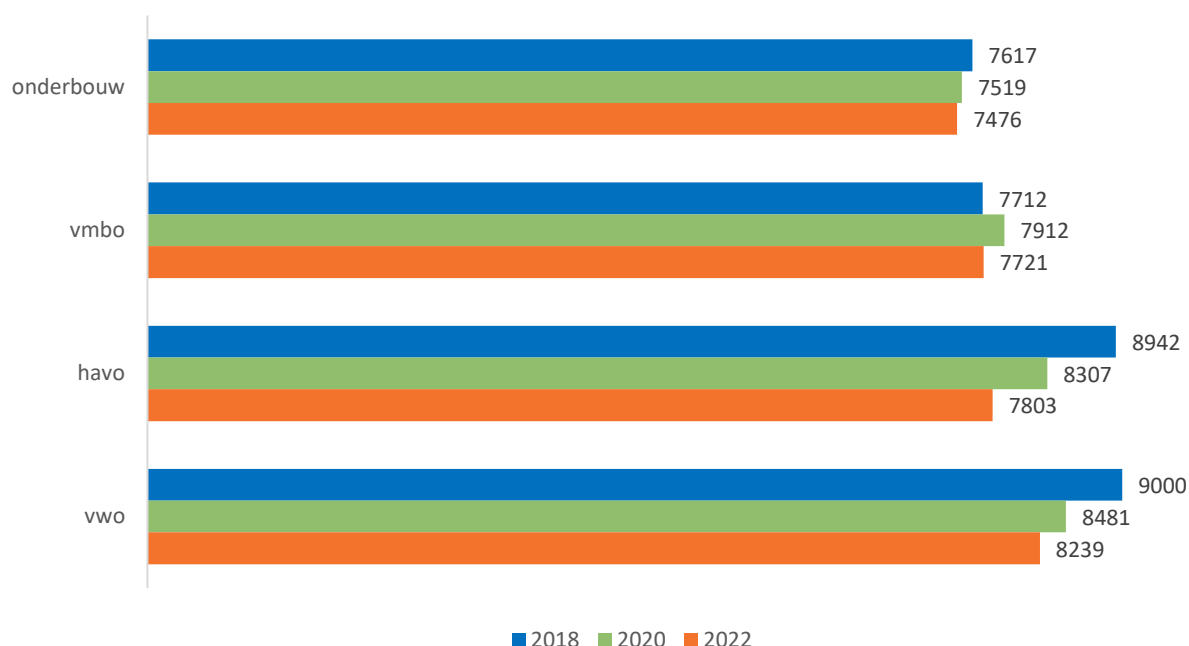

N=13.754-14.110 (afgerond op tientallen)

Leerniveaus

Ten slotte hebben we gekeken naar verschillen in gemiddelde afstand op basis van het leerniveau. Hierbij maken we onderscheid tussen onderbouw, vmbo, havo en vwo. In figuur 24 valt op dat er veel is veranderd tussen 2018 en 2022. In 2018 reisden havo- en vwo-leerlingen beduidend verder naar hun middelbare school dan vmbo-leerlingen. In 2022 zien we dat dit verschil is afgenomen en dat havo- en vmbo-leerlingen even ver reizen naar school. Ook de afstand die vwo-leerlingen afleggen is verminderd, alhoewel minder sterk dan voor havo-leerlingen.

Figuur 24: Gemiddelde afstand van leerlingen in het voortgezet onderwijs vanaf het huisadres tot aan de school op basis van leerniveaus in meters in 2018, 2022 en 2022

N=13.754-14.110 (afgerond op tientallen)

7.3 Samenvatting van de reisafstand naar school

In dit hoofdstuk kijken we naar hoe ver leerlingen van hun huis naar school reizen, en of dit afhangt van het opleidingsniveau van hun ouders, het huishoudinkomen of hun migratieachtergrond.

In het basisonderwijs reizen leerlingen met hoogopgeleide ouders het verst. Leerlingen met laagopgeleide ouders reizen het minst ver. Dit is sinds 2012 weinig veranderd. Leerlingen met een hoog huishoudinkomen reizen verder naar school dan leerlingen met een midden of laag inkomen. De verschillen zijn kleiner geworden sinds 2018. Leerlingen met een Europese achtergrond reizen verder naar de basisschool. Leerlingen met een niet-Europese achtergrond wonen dichterbij hun school. Leerlingen reizen verder voor bijzondere basisscholen dan voor openbare basisscholen. Dit verschil is toegenomen sinds 2012. Veel leerlingen gaan naar een basisschool in een andere wijk, vooral in Oud-Noord en Zuidwest. In wijken als Meerstad en de Oosterparkwijk is het percentage leerlingen dat buiten hun wijk naar school gaan gedaald sinds 2018.

In het voortgezet onderwijs reizen leerlingen met hoog of middelbaar opgeleide ouders even ver naar hun middelbare school. Leerlingen met laagopgeleide ouders wonen dichterbij. Leerlingen met middelbare huishoudinkomens reizen het verst naar hun middelbare school. Leerlingen met een Nederlandse achtergrond reizen het verst naar een middelbare school. Leerlingen met een Europese of niet-Europese achtergrond wonen dichterbij. In 2018 reisden havo- en vwo-leerlingen het verst naar school. In 2022 reizen deze leerlingen nog steeds het verst, maar zijn de afstanden afgenomen, met name voor havo-leerlingen.

Hoofdstuk 8 Conclusie

Diversiteit leerlingenpopulatie

Als we kijken naar het opleidingsniveau van de ouders van de leerlingen, zien we een stijgende trend: steeds meer ouders zijn hoger opgeleid en steeds minder ouders middelbaar of lager opgeleid. Het huishoudinkomen van de leerlingenpopulatie laat een minder sterk stijgende trend zien, met name bij ouders van kinderen in het basisonderwijs: steeds meer ouders hebben een hoger huishoudinkomen. Wat betreft de migratieachtergrond van de leerlingenpopulatie zien we met name een stijging in het percentage leerlingen met een niet-Europese achtergrond. Dit gaat samen met een daling van het percentage leerlingen met een Nederlandse achtergrond, terwijl het aandeel leerlingen met een Europese achtergrond redelijk stabiel is gebleven over de jaren.

Segregatie naar opleidingsniveau ouders

In de gemeente Groningen is de dissimilariteitsscore naar opleidingsniveau van de ouders aan het stijgen. Het aantal basisscholen dat in de hoge dissimilariteitscategorie valt is redelijk stabiel gebleven over de jaren, maar de gemiddelde dissimilariteitsscore voor het basisonderwijs laat een stijgende trend zien. Dit houdt in dat er een lichte toename is van dissimilariteit op basis van het opleidingsniveau van de ouders als er naar het gemiddelde van alle basisscholen in de gemeente wordt gekeken, maar dat deze stijging niet dusdanig sterk is dat scholen in een andere categorie vallen. Voor het voortgezet onderwijs is de situatie stabiel gebleven vanaf 2014.

Het beeld in Groningen lijkt op het landelijke beeld: dissimilariteit naar opleidingsniveau van de ouders neemt toe, met name in het basisonderwijs (KBA Nijmegen, Een Grijs Gebied Monitorrapport, 2023; Segregatiemonitor Amsterdam, 2021; Segregatiemonitor Rotterdam, 2021). Dit houdt in dat kinderen van ouders met verschillende opleidingsniveaus steeds minder gemengd zijn op basisscholen. Dit kan ook (deels) verklaard worden door het gegeven dat de groep leerlingen met ouders met een opleiding in het hoger onderwijs groter is geworden sinds 2012. Het landelijk monitorrapport geeft hierbij tevens aan dat dissimilariteit naar opleidingsniveau van de ouders voornamelijk te zien is zeer stedelijke gebieden (KBA Nijmegen, Een Grijs Gebied Monitorrapport, 2023). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat ouders in zeer stedelijke gebieden meer keuze hebben qua basisscholen, wat kan leiden tot strategische keuzes (Inspectie van het Onderwijs, 2018).

Segregatie naar inkomen

In de gemeente Groningen zien we een redelijk stabiel gemiddelde dissimilariteitsscore voor alle basisscholen samen, met een lichte afname tussen 2020 en 2022. Dit lijkt met name te komen door een afname van het aantal basisscholen in de matige dissimilariteitscategorie. Dit houdt in dat enkele basisscholen waar een onevenredig deel van de leerlingen *of* een hoog huishoudinkomen *of* een laag huishoudinkomen had, nu meer gemengd zijn, zoals we zouden verwachten op basis van de leerlingenpopulatie. Dit terwijl het aandeel ouders met een hoog huishoudinkomen licht is gestegen. Toekomstige jaren moet uitwijzen of deze daling doorzet.

In het voortgezet onderwijs valt het merendeel van de scholen in de categorie 'matige tot hoge dissimilariteit'. De gemiddelde dissimilariteitsscore laat een hoog maar stabiel beeld zien. Dit laat zien dat leerlingen op basis van het huishoudinkomen niet evenredig zijn verdeeld over de meerderheid van de scholen en elkaar dus minder vaak tegenkomen.

Ook bij dissimilariteit naar huishoudinkomen lijkt stedelijkheid een rol te spelen: hoe stedelijker het gebied, hoe hoger de segregatie naar inkomen (KBA Nijmegen, Een Grijs Gebied Monitorrapport, 2023). Opvallend is echter dat in de gemeente Groningen het aandeel ouders met een hoger inkomen niet zo hard is gestegen als het aandeel ouders dat hoogopgeleid is, wat mogelijk terug te zien is in de stabielere dissimilariteitsscore voor huishoudinkomen vergeleken met opleidingsniveau.

Segregatie naar migratieachtergrond

Als we kijken naar de dissimilariteit op basis van de migratieachtergrond van de leerling zien we een afname in dissimilariteit in zowel het basis-als voortgezet onderwijs. Leerlingen met verschillende achtergronden zijn steeds meer verdeeld over de scholen. Een iets gematigder beeld zien we landelijk terug, met name in grote steden daalt dissimilariteit naar migratieachtergrond licht (KBA Nijmegen, Een Grijs Gebied Monitorrapport, 2023). Hoewel het aandeel inwoners met een Europese en niet-Europese achtergrond in de gemeente Groningen lager is dan in veel andere grote steden, stijgt dit aandeel de afgelopen jaren wel. Dat leerlingen met verschillende achtergronden elkaar sneller tegenkomen op scholen, is daarom niet direct te verklaren gezien de veranderde populatie.

Segregatie naar denominatie

In Groningen hebben we openbare en bijzondere basisscholen. De dissimilariteit in het basisonderwijs hangt samen met de denominatie van de school. Zo zien we dat in het bijzonder onderwijs de gemiddelde dissimilariteitsscore op basis van het opleidingsniveau hoger wordt over de jaren. Dit houdt in dat bijzondere scholen minder gemengd zijn: kinderen van ouders met verschillende opleidingsniveaus komen elkaar steeds *minder* vaak tegen op bijzondere scholen. Een ander patroon zien we bij dissimilariteit naar huishoudinkomen en migratie: kinderen met verschillende huishoudinkomens en met verschillende achtergronden komen elkaar steeds *meer* tegen op openbare scholen.

Uit de literatuur komt naar voren dat denominatie een negatieve invloed heeft op segregatie (Inspectie van het Onderwijs, 2018); dit komt tevens naar voren uit de landelijke monitor (KBA Nijmegen, Een Grijs Gebied, 2023) en de Amsterdamse segregatiemonitor (Segregatiemonitor Amsterdam, 2023). Desondanks wordt hier voornamelijk gedoeld op het onderscheid tussen openbare scholen en scholen met een specifieke stroming, zoals Dalton-of Jenaplanonderwijs. In dit onderzoek is enkel het onderscheid gemaakt tussen openbaar onderwijs en bijzonder onderwijs. Bijzonder onderwijs houdt voornamelijk in dat een school een religieuze achtergrond heeft, zoals Protestants-Christelijk of Rooms-Katholiek. Een onderwijsmethode, zoals Dalton, Montessori of Jenaplanonderwijs, kan zowel gegeven worden op openbare basisscholen als bijzondere basisscholen. In Groningen hebben wij negen basisscholen die Dalton, Montessori of Jenaplanonderwijs geven, waarvan er zes een openbare basisschool zijn. De onderwijsmethode op scholen lijkt in de gemeente Groningen daarom niet direct van invloed te zijn op de dissimilariteit.

Hoewel er landelijk aanwijzingen gevonden zijn dat bijzondere (christelijke) basisscholen segregatie tegengaan (Inspectie van het Onderwijs, 2018; KBA Nijmegen, Een Grijs Gebied, 2023), zien wij in Groningen dat de dissimilariteit voornamelijk op de openbare scholen vermindert, met uitzondering van dissimilariteit naar opleidingsniveau van de ouders. Bekend is dat hoogopgeleide ouders vaker een keuze maken voor een bijzondere basisschool (Inspectie van het Onderwijs, 2018). Mogelijk leidt de toenemende aanwezigheid van hoogopgeleide ouders in de gemeente, in combinatie met hun voorkeur voor bijzondere scholen, tot een grotere dissimilariteit op deze scholen.

Afstand naar school

Kinderen van ouders met een hoog opleidingsniveau, kinderen met een hoog huishoudinkomen en kinderen met een Europese achtergrond reizen het verst naar de basisschool; kinderen van ouders met een laag opleidingsniveau, laag huishoudinkomen en met een niet-Europese achtergrond het minst ver. Dit is over de jaren stabiel gebleven. Daarnaast reizen kinderen beduidend verder voor bijzondere basisscholen dan voor openbare basisscholen. Over de jaren is dit verschil in afstand zelfs toegenomen.

In het voortgezet onderwijs zien we een ander patroon: kinderen met een middelbaar huishoudinkomen en kinderen met een Nederlandse achtergrond reizen het verst. Mogelijk is dit verschil te verklaren door de krapte in de huizenmarkt: ouders met een hoog huishoudinkomen

hebben de mogelijkheid om huizen dicht bij het centrum te kopen, waar het merendeel van de voortgezet onderwijsscholen geclusterd zijn; basisscholen zijn daarentegen verspreid over de gemeente. Overigens zien we ook dat veel Nederlandse ouders verder buiten het centrum en zelfs buiten de stad gaan wonen omdat huizen daar betaalbaarder zijn; niet-Nederlandse inwoners blijven graag in stedelijke omgevingen wonen (CBS, 2022). Daarnaast kiezen kinderen met een Nederlandse achtergrond mogelijk bewuster voor een middelbare school, mogelijk omdat vriendjes en vriendinnetjes daar ook heen gaan, of mogelijk gebaseerd op een specifiek onderwijsniveau, en reizen ze daarvoor verder dan hun (niet-)Europese leeftijdgenoten.

Conclusie

In de gemeente Groningen zien we voornamelijk dissimilariteit in het basisonderwijs op basis van het opleidingsniveau van de ouders. De denominatie van de basisscholen speelt ook een rol: met name op bijzondere basisscholen stijgt de dissimilariteit naar opleidingsniveau van de ouders. Tegelijkertijd daalt de dissimilariteit naar huishoudinkomen en migratieachtergrond op openbare basisscholen. Dit lijkt erop te wijzen dat er meer hoogopgeleide ouders kiezen voor bijzondere basisscholen, terwijl openbare basisscholen meer gemengd worden. Dit zien we ook terug in de afstand naar school: kinderen van hoogopgeleide ouders reizen het verst naar, met name bijzondere, basisscholen. Dissimilariteit naar inkomen blijft hoog maar redelijk stabiel in zowel het basis als voortgezet onderwijs. Hoewel er een daling te zien is in dissimilariteit naar inkomen in het basisonderwijs tussen 2020 en 2022, moet toekomstige jaren uitwijzen of deze daling doorzet. Voor dissimilariteit naar migratieachtergrond zien we een ander beeld. De dissimilariteit op basis van migratieachtergrond daalt in zowel het basis als voortgezet onderwijs, terwijl het aandeel niet-Europese inwoners van Groningen stijgt. Meer onderzoek is nodig om deze daling te verklaren.

Literatuurlijst

- Andrews, R., et al. (2017). Location matters: Historical racial segregation and intergenerational mobility. *Economics Letters*, 158, 67-72.
- Bakker, J., Denessen, E., Peters, D., & Walraven, G. (2011). *International perspectives on countering school segregation*. Antwerp/Apeldoorn: Garant
- Bolt, G., et al. (2002). Ethnic Segregation in the Netherlands: New Patterns, New Policies? *Journal of Economic and Human Geography*, 93, 214-220.
- Boterman, W. R. (2019). The role of geography in school segregation in the free parental choice context of dutch cities. *Urban Studies*, 56(15), 3074-3094.
- Bovens, M., et al. (2014). *Gescheiden werelden? Een verkenning van sociaal-culturele tegenstellingen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau en het Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid Den Haag.
- Braveman, P.A., et al. (2005). Socioeconomic status in health research: one size does not fit all. *JAMA*, 294, 2879-2888.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022). *Integratie en Samenleven*. Den Haag: CBS.
- Cooper, K., Stewart, K. (2021). Does Household Income Affect children's Outcomes? A Systematic Review of the Evidence. *Child Indicators Research*, 14, 981-1005.
- Driessen, G., Slegers, P., & Smit, F. (2008). The transition from primary to secondary education: Meritocracy and ethnicity. *European Sociological Review*, 24(4), 527-542.
- KBA Nijmegen (2023). Een grijs gebied Onderzoek naar beleidsmaatregelen voor het tegengaan van segregatie in het onderwijs. Monitorrapport 2023. Nijmegen
- Lelo, K., et al. (2019). Socio-spatial inequalities and urban transformation. The case of Rome districts. *Socio-Economic Planning Sciences*, 68, 100696.
- Masarik, A.S. & Conger, R.D. (2017). Stress and child development: a review of the family stress model. *Current Opinion in Psychology*, 13, 85-90.
- Muilwijk-Vriend, S., Ter Weel, B. & Webbink, D. (2019). *Economische kansen hangen af van de regio waarin kinderen opgroeien*. ESB. <https://esb.nu/economische-kansen-hangen-af-van-de-regio-waar-in-kinderen-opgroeien/>
- Musterd, S. (2005). Social and ethnic segregation in Europe: Levels, causes, and effects. *Journal of Urban Affairs*, 27(3), 331-348.
- Inspectie van het Onderwijs. (2018). *De Staat van het Onderwijs 2018*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Inspectie van het Onderwijs. (2019). *De Staat van het Onderwijs 2019*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Inspectie van het Onderwijs. (2020). *De Staat van het Onderwijs 2020*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Onderzoek en Business Intelligence Rotterdam (2020). *Segregatiemonitor primair onderwijs 2019/20*, Rotterdam: Gemeente Rotterdam.
- Onderzoek, Informatie en Statistiek Amsterdam (2020). *Segregatiemonitor primair onderwijs 2019/20*, Amsterdam: Gemeente Amsterdam OIS.
- Ponds, R., M. Middeldorp, C. Tempelman en S. Vriend (2018). *Kansen bekeken*. Utrecht: Atlas voor gemeenten
- Uitermark, J. (2003). 'Social mixing' and the management of disadvantaged neighbourhoods: The Dutch policy of urban restructuring revisited. *Urban Studies*, 40, 531-549.

Bijlage 1 Methoden

CBS Microdata

Voor het genereren van de data is gebruik gemaakt van de faciliteiten van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). OIS Groningen is gemachtigd om op de remote access-omgeving van het CBS te werken. Hierdoor hebben wij toegang tot meerdere bestanden met gevoelige persoonsgegevens, zoals gepseudonimiseerde adressen, huishoudinkomen, opleidingsniveau en migratieachtergrond. Al deze bestanden zijn op persoonsniveau via unieke persoonsgebonden gepseudonimiseerde sleutels te koppelen aan elkaar.

Leerlingenbestanden

Als basis hebben wij het CBS-bestanden met de schoolinschrijvingen van alle leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs gebruikt. Deze bestanden hebben als belangrijkste voordeel dat het ook de leerlingen bevat die van buiten de gemeente Groningen komen. Geselecteerd zijn leerlingen met een geregistreerd Burgerservicenummer die op 1 oktober van het betreffende schooljaar op een Groningse basisschool of middelbare school zaten. Vervolgens hebben we dit leerlingenbestand verrijkt met gegevens over de school, het opleidingsniveau van de ouder(s), het huishoudinkomen, de migratieachtergrond en het adres van de leerlingen.

School

Voor onze analyse hebben we gekeken naar leerlingen van alle basis- en middelbare scholen die in de gemeente Groningen gevestigd zijn. De schoolvestigingen hebben we vastgesteld op basis van de combinatie van het BRIN-nummer en het vestigingsnummer van de betreffende locatie.

Opleidingsniveau

Opleidingsniveau betreft het hoogst behaald onderwijsniveau van de ouder(s). Het gaat hierbij om personen van 25 jaar of ouder, omdat veel mensen van jonger dan 25 jaar nog bezig zijn met hun onderwijs carrière. Onderwijsniveau wordt in 3 niveaus ingedeeld. Het CBS maakt voor deze data gebruik van zowel registratiedata als enquêtes.

De indeling in drie niveaus is:

1. Laag: dit omvat het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs, vmbo, mbo1, avo onderbouw, de eerste 3 leerjaren van havo/vwo, alle leerwegen van het vmbo en de assistentenopleiding (mbo-1).
2. Middelbaar: dit omvat de bovenbouw van havo/vwo, de basisberoepsopleiding (mbo-2), de vakopleiding (mbo-3) en de middenkader- en specialistenopleidingen (mbo-4).
3. Hoog: dit omvat de associate degree, de hbo- en wo-bachelors, 4-jarige hbo-opleidingen, de wo-masters en wo-doctorsopleidingen.

Voor dit onderzoek hebben we de benamingen laag opgeleid, middelbaar opgeleid en hoog opgeleid gebruikt. Deze benaming is momenteel onderwerp van maatschappelijke en politieke discussie, omdat deze een onbedoelde, normatieve rangorde zou suggereren (hoog is beter dan laag), en omdat de term laagopgeleid stigmatiserend zou kunnen zijn (zie bijvoorbeeld Volkskrant 8-10-2021, AD 29-1-2019). Ook zijn er voorstellen voor alternatieven, zoals praktisch versus theoretisch opgeleid, maar daarover is momenteel nog geen consensus. Om deze reden is er besloten om de oude terminologie aan te houden.

Klik [hier](#) voor meer informatie over de CBS indeling van opleiding.

Inkomen

Het besteedbaar inkomen is het bruto-inkomen verminderd met onder andere verschillende premies (zoals inkomensverzekeringen en ziektekostenverzekering), belastingen (zoals inkomensbelasting) en inkomensoverdrachten (zoals alimentatie). Wat er overblijft nadat deze kosten zijn afgetrokken is het inkomen dat vrij besteed kan worden in het huishouden, oftewel het besteedbaar inkomen. Het besteedbaar inkomen wordt daarnaast gecorrigeerd voor verschillen in de grootte en samenstelling van het huishouden. Hiermee worden alle inkomens herleid tot het inkomen van een eenpersoonshuishouden. Op deze wijze zijn de welvaartsniveaus van huishoudens onderling vergelijkbaar gemaakt. Dit noemen we het gestandaardiseerd huishoudinkomen en is daarmee een maat voor de welvaart van een huishouden. Het CBS deelt het gestandaardiseerd huishoudinkomen op in vijf groepen van ieder 20%.

De indeling in vijf niveaus is als volgt:

1. 0% - 20%: Laag inkomen
2. 21% - 40%: Laag midden inkomen
3. 41% - 60%: Midden inkomen
4. 61% - 80%: Hoog midden inkomen
5. 81% - 100%: Hoog inkomen

Om een verdeling in laag, midden en hoog te maken wordt er in veel onderzoeken gekozen voor een 20-60-20 verdeling. In het huidige onderzoek kiezen we voor de hoogste en laagste 25 percentiel, om zo (iets) grotere groepen mee te kunnen nemen in de vergelijking die iets minder gevoelig zijn voor tussentijdse verschuivingen dan bij een 20-60-20 aanpak. De drie categorieën zijn daarmee als volgt ingedeeld:

- 1) Laagste 25 percentiel;
- 2) Middelste 50 percentiel;
- 3) Hoogste 25 percentiel.

De inkomensgrenzen veranderen per jaar, waardoor er gekozen is om het te benoemen als lage, midden en hoge inkomens. Klik [hier](#) voor meer informatie over de CBS definitie van huishoudinkomen.

Migratieachtergrond

In 2022 is het CBS overgegaan op een andere manier van publiceren over wat tot nu toe de 'bevolking met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond' werd genoemd. Voortaan is meer bepalend waar iemand zelf geboren is en minder bepalend waar iemands ouders geboren zijn. Daarbij wordt het woord migratieachtergrond niet meer gebruikt. De hoofdingeling westers/niet-westers wordt vervangen door een herkomstindeling bestaand uit twee onderdelen: Geboren zijn in Nederland en het herkomstland. Voor het herkomstland is een nieuwe hoofdingeling gemaakt op basis van werelddelen en veelvoorkomende immigratielanden. Deze indeling bestaat uit Nederland, Europa (exclusief Nederland) en Buiten-Europa. Deze nieuwe indeling hebben wij in dit onderzoek aangehouden:

1. Nederland
2. Europa (exclusief Nederland)
3. Buiten-Europa

Omdat in veel onderzoeken nog wel 'migratieachtergrond' wordt gebruikt, hebben wij omwille van de leesbaarheid ervoor gekozen om in dit onderzoek het woord 'migratieachtergrond' nog wel te gebruiken. Klik [hier](#) voor meer informatie over de nieuwe CBS definitie van migratieachtergrond.

Denominatie

In het basisonderwijs kijken we naar de rol van denominatie in de segregatie. We doen dit omdat we uit eerder onderzoek weten dat denominatie een rol kan spelen in het ontstaan van segregatie. We hebben de denominatie van scholen vereenvoudigd naar een onderscheid in openbaar en bijzonder onderwijs conform de werkwijze van het CBS. Openbare scholen bieden hun onderwijs niet vanuit een bepaalde godsdienst of levensbeschouwing aan. Bijzondere scholen geven vaak wel onderwijs vanuit een bepaalde godsdienst of levensbeschouwing. Een deel van het bijzonder onderwijs bestaat uit niet-confessionele scholen. Dit zijn de vrije school, samenwerkingsverbanden tussen bijzondere scholen en scholen voor algemeen bijzonder onderwijs.

We geven hier weer welke scholen onder deze categorieën vallen:

Openbaar:

- Openbaar
- Samenwerking openbaar en protestants-christelijk
- Samenwerking openbaar en Rooms-Katholiek

Bijzonder:

- Protestants-christelijk
- Rooms-Katholiek
- Hindoeïstisch
- Islamitisch
- Joods
- Algemeen bijzonder
- Antroposofisch
- Samenwerking Protestants-christelijk, Rooms-Katholiek en/of Algemeen bijzonder

Scholen voor algemeen bijzonder onderwijs kennen een grote verscheidenheid aan stromingen. Ze worden enerzijds gekenmerkt door de eigen wijze waarop zij vorm geven aan hun onderwijs (het pedagogisch concept) en anderzijds door een aantal gemeenschappelijke waarden, zoals een grote betrokkenheid van de ouders, uitgesproken ideeën van de ouders over het onderwijs, hoge kwalitatieve eisen en openheid voor vernieuwingen. Vrije scholen hebben vaak wel een levensbeschouwelijk grondslag (antroposofisch) en behoren daardoor meestal tot de algemeen bijzondere denominatie.

Zowel openbare als bijzondere scholen zijn vrij hun onderwijs in te richten volgens een bepaalde opvoedingsvisie of onderwijsmethode. Voorbeelden hiervan zijn het Montessori-, Dalton- en Jenaplanonderwijs.

Het CBS gebruikt het begrip denominatie bij tabellen over het primair en voortgezet onderwijs. Om de anonimiteit van de scholen te waarborgen, moeten er minimaal vijf waarnemingen per uitkomst zijn. Omdat er in de gemeente Groningen relatief weinig voortgezet onderwijs scholen staan, is het niet mogelijk om ook naar de rol van denominatie in het voortgezet onderwijs te kijken. In deze segregatiemonitor wordt daarom enkel onderscheid gemaakt tussen openbaar en bijzonder primair onderwijs.

De scholen voor openbaar onderwijs in de gemeente Groningen zijn:

Borgman Oosterpark, Oosterpoort en Ebbinghe, de Beijumkorf, de Boerhaaveschool, de Brederoschool, de Brinkschool, de Driebond, de Feniks, de Groenewei, de Huifkar, de Joseph Haydinschool, de Meander, de Oosterhoogebrugschool, de Pendinghe, de Petteflet, de Ploeg, de Quintussschool, de Starter, de Swoaistee, de Sterrensteen, de Vuurtoren, de Wissel, het Karrepad, obs

Garmerwolde, obs Woltersum en samenwerkingsschool de Meeroevers.

De scholen voor bijzonder onderwijs in de gemeente Groningen zijn:

Anne Frankschool, AquaMarijn, Bisschop Bekkersschool, de Borg, de Fontein, de Heerdstee, de Hoeksteen, de Kleine Wereld, de PIT, de Poort, de Rietzee, de Tamarisk, de Til, de Triangel, de Vrije School, de Wegwijzer, de Wieken, de Zaaier, Dom Helder Camaraschool, Groningse Schoolvereniging, het Kompas, het Mozaïek, het Palet, Nassauschool, Peter Petersenschool/'t Wilde Wout, Rehoboth, Sint Franciscusschool, Sint Michaëlschool en de Sint Nicolaasschool.

Klik [hier](#) voor meer informatie over de CBS definitie van denominatie.

Schoolniveau

Het niveau van de leerlingen in het voortgezet onderwijs hebben we op basis van de beschrijving van de opleiding in vier categorieën gedeeld:

1. Onderbouw: dit omvat alle brugjaren en onderbouwjaren. Voor de meeste scholen omvat dit de eerste twee jaren, in enkele gevallen (vooral in het geval van havo/vwo of vwo) kan dit ook de eerste drie jaren omvatten.
2. Vmbo: dit omvat leerjaren 3 en 4 van de vmbo-opleidingen
3. Havo: dit omvat (meestal) leerjaren 3, 4 en 5 van de havo.
4. Vwo: dit omvat (meestal) leerjaren 4, 5 en 6 van vwo.

Dissimilariteit

In dit onderzoek gebruiken we de term 'dissimilariteit' in plaats van segregatie. Segregatie kent conceptueel vijf dimensies, waarvan de meest relevante en verklarende dimensie 'dissimilariteit' is (Massey & Danton, 1996). Dissimilariteit gaat in dit onderzoek over de mate waarin leerlingen met bepaalde kenmerken binnen een gemeente evenredig verdeeld zijn over de scholen. Het gaat hier om de vraag in hoeverre de leerlingenpopulaties op een school een goede afspiegeling vormt van de samenstelling van de hele leerlingenpopulatie in de gemeente. Voor dissimilariteit op opleidingsniveau van de ouders kijken we naar het percentage leerlingen van hoogopgeleide ouders. Voor dissimilariteit op basis van huishoudinkomen kijken we naar het percentage leerlingen met een hoog huishoudinkomen. Voor dissimilariteit op basis van migratieachtergrond kijken we naar het percentage leerlingen met een niet-Europese herkomst.

Om de dissimilariteit over de jaren te vergelijken, hebben wij een dissimilariteitsscore berekend. Deze score loopt van 0-100, waarbij 0 staat voor een perfecte afspiegeling van de samenstelling van de hele leerlingenpopulatie in de gemeente en 100 voor volledige dissimilariteit. Daarnaast hebben wij de scholen in categorieën ingedeeld. Wanneer een school in de 'hoge dissimilariteit categorie' valt, is het *geen* goede afspiegeling van de samenstelling van de hele leerlingenpopulatie in de gemeente; als een school 'gemengd' is, is het wel een goede afspiegeling.

Colofon

Segregatiemonitor basis-en voortgezet onderwijs gemeente Groningen 2024

Auteurs

Thaïra Openneer
Erik van der Werff
Marissa Schouten

Maand van uitgave

Oktober 2024

Opdrachtgever

Gemeente Groningen

Fotografie

Deon Prins

Uitgave

Onderzoek, Informatie en Statistiek Groningen

Online publicaties OIS Groningen

<https://publicaties.oisgroningen.nl>

Linkedin

<https://linkedin.com/company/ois-groningen>

Contactgegevens

T: (050) 367 56 30
E: info@oisgroningen.nl
I: www.oisgroningen.nl